

UNIVERZA V LJUBLJANI

PRAVNA FAKULTETA

MAGISTRSKO DIPLOMSKO DELO

VEČSTRANSKA ARBITRAŽA

Avtor: Monika Jejčič

Mentor: prof. dr. Aleš Galič

Ljubljana, september 2020

POVZETEK

VEČSTRANSKA ARBITRAŽA

Zaradi večstranske narave pravnih poslov se pojavlja vse večja potreba po večstranskih postopkih. Z udeležbo več oseb v postopku in združitvijo postopkov se preprečuje možnost neuskkljenih odločitev in poveča učinkovitost. Arbitražni postopki so manj prilagojeni večstranskim postopkom v primerjavi s sodnimi postopki. Glavno oviro za izvedbo večstranskega postopka v arbitraži predstavlja načelo avtonomije strank.

Cilj magistrskega diplomskega dela je obravnava procesnih vprašanj, ki se pojavijo v primeru večstranske arbitraže. Predstavljeno je, kako se vprašanja razrešujejo v teoriji in praksi.

Pravni temelj za izvedbo večstranskega arbitražnega postopka je soglasje strank. To je lahko dano izrecno ali konkludentno v arbitražnem sporazumu ali s soglasjem za uporabo arbitražnih pravil, ki omogočajo večstranske postopke. Za priključitev tretje osebe arbitražnemu postopku je pomembno, da se učinek arbitražnega sporazuma razteza nanjo. Poleg iskanja soglasja strank za izvedbo večstranskega postopka, glavne procesne težave pri izvedbi večstranskega arbitražnega postopka predstavljajo še oblikovanje arbitražnega tribunala, načelo tajnosti in zaupnosti arbitraže ter razdelitev stroškov.

Ključne besede: arbitraža, večstranski postopek, sosporništvo, stranska intervencija, združitev postopkov, intervencijski učinek, načelo avtonomije strank, kolektivne tožbe, arbitražna pravila.

ABSTRACT

MULTI-PARTY ARBITRATION

Due to the multilateral nature of legal transactions, there is a growing need for multi-party procedures. The participation of multiple parties in the procedure and the consolidation of procedures prevent the possibility of inconsistent decisions and increase efficiency. Arbitration is less adapted to multi-party procedure compared to court procedure. The main obstacle to the implementation of the multi-party arbitration is the principle of the autonomy of the parties.

The objectives of the Master's Thesis are to present the procedural issues that arise during multi-party arbitration. It presents how the issues are solved in theory and practice.

The legal basis for conducting a multi-party arbitration is the consent of the parties, which may be given explicitly or implicitly in the arbitration agreement or by consent to the application of the arbitration rules that allow for multi-party procedure. In order for a third party to be allowed to join the arbitration proceeding, it is important that the effect of the arbitration agreement extends to him or her. In addition to seeking the consent of the parties for multi-party procedure, the main procedural issues when conducting a multi-party arbitration include the establishment of the arbitral tribunal, the principle of secrecy and confidentiality of arbitration and the apportionment of costs.

Key words: arbitration, multi-party procedure, joinder, intervention, consolidation, intervention effect, principle of the autonomy, class action lawsuit, arbitration rules.

KAZALO

SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV	6
1. UVOD.....	7
2. PREDNOSTI IN SLABOSTI VEČSTRANSKIH POSTOPKOV	8
2.1. Preprečevanje neskladnih odločitev	8
2.2. Učinkovitost	8
3. UREDITEV VEČSTRANSKIH POSTOPKOV V ZAKONU O PRAVDNEM POSTOPKU	9
3.1. Sosporništvo	9
3.2. Stranska intervencija.....	10
3.3. Združitev pravnih postopkov.....	11
4. SOSPORNIŠTVO IN STRANSKA INTERVENCIJA V ARBITRAŽI	12
4.1. Intervencijski učinek v arbitraži	14
5. ZDRUŽITEV ARBITRAŽ	15
6. UČINEK ARBITRAŽNEGA SPORAZUMA PROTI TRETJIM OSEBAM	18
6.1. Spregled pravne osebnosti	18
6.2. Poroštvo in bančna garancija.....	19
6.3. Pravno nasledstvo	20
6.4. Doktrina povezanih podjetji	21
7. OBLIKOVANJE ARBITRAŽNEGA SPORAZUMA V PRIMERU VEČSTRANSKIH POGODBENIH RAZMERJI.....	22
8. PROCESNA VPRAŠANJA V VEČSTRANSKI ARBITRAŽI.....	23
8.1. Oblikovanje arbitražnega tribunala	23
8.2. Načelo tajnosti in zaupnosti arbitraže.....	26
8.3. Razdelitev stroškov.....	27
9. UREDITEV VEČSTRANSKE ARBITRAŽE V IZBRANIH PRAVNIH VIRIH.....	28
9.1. Zakoni, s področja arbitraže	28
9.2. Newyorška konvencija.....	30

9.3.	Institucionalna arbitražna pravila (primerjalna analiza izbranih arbitražnih pravil)	31
9.3.1.	Pridružitvev dodatne stranke	32
9.3.2.	Združitvev postopkov	36
10.	KOLEKTIVNE TOŽBE V ARBITRAŽI	38
11.	ZAKLJUČEK	40
12.	VIRI IN LITERATURA	41
12.1.	Monografije	41
12.2.	Članki in strokovna literatura	41
12.3.	Pravni viri	42
12.4.	Slovenska sodna praksa	42
12.5.	Tuja sodna praksa	43
12.6.	Arbitražne odločbe	43
12.7.	Spletni viri	43
12.8.	Drugi viri	43

SEZNAM KRATIC IN OKRAJŠAV

EKČP	Evropska konvencija za človekove pravice
IBA	International Bar Association
ICC	International Chamber of Commerce
itd.	in tako dalje
Newyorška konvencija	United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards
odst.	odstavek
OZ	Obligacijski zakonik
RS	Republika Slovenija
str.	stran
t.i.	tako imenovani
USRS	Ustavno sodišče Republike Slovenije
VSL	Višje sodišče v Ljubljani
VSRS	Vrhovno sodišče Republike Slovenije
ZArbit	Zakon o arbitraži
ZDA	Združene države Amerike
ZGD	Zakon o gospodarskih družbah
ZOR	Zakon o obligacijskih razmerjih
ZPP	Zakon o pravnem postopku

1. UVOD

Pri gospodarskih pravnih poslih vse pogosteje ne sodelujeta le dve stranki, ampak imamo opravka z več strankami. Največkrat tudi nimamo opravka zgolj z eno pogodbo ampak več pogodbami med različnimi strankami, ki so med seboj povezane. Zaradi večstranske narave pravnih poslov se pojavlja vse večja potreba po večstranskih postopkih. Z udeležbo večih oseb v postopku in združitvijo postopkov se preprečuje možnost neusklajenih odločitev in poveča učinkovitost. V primeru sodnega reševanja sporov po ZPP obstaja več procesnih institutov, s katerimi se lahko učinkovito razreši spor, ki vključuje več strank, to so sosporništvo, stranska intervencija in združitve postopkov. O uporabi teh institutov odloča sodišče, soglasje strank ni potrebno. Nasprotno pa je večstranska arbitraža mogoča samo, če stranke z njo soglašajo, arbitražni tribunal ne more prisiliti strank v večstranski postopek, ker je to lahko v nasprotju s konsenzualno naravo arbitražnega postopka.

Namen magistrskega diplomskega dela je obravnava procesnih vprašanj, ki se pojavijo v primeru večstranske arbitraže. Najprej je predstavljena ureditev večstranskih postopkov v ZPP. Ker so sodni postopki bolj prilagojeni večstranskim postopkom je ureditev vzeta kot izhodišče za razumevanje ureditve večstranskih postopkov v arbitraži. Sledi predstavitev možnosti za izvedbo večstranskega postopka v arbitraži. Pravni temelj za izvedbo večstranskega arbitražnega postopka je soglasje strank. To je lahko dano izrecno ali konkludentno v arbitražnem sporazumu ali s soglasjem za uporabo arbitražnih pravil, ki omogočajo večstranske postopke. Za priključitev tretje osebe arbitražnemu postopku je pomembno, da se učinek arbitražnega sporazuma razteza nanjo, zato so predstavljene izjeme, s katerimi se lahko učinek arbitražnega sporazuma razširi na tretje osebe, ki niso njegove podpisnice. Poleg iskanja soglasja strank za izvedbo večstranskega postopka, glavne procesne težave pri izvedbi večstranskega arbitražnega postopka predstavljajo še oblikovanje arbitražnega tribunala, načelo tajnosti in zaupnosti arbitraže in razdelitev stroškov.

Predstavljena je tudi ureditev večstranske arbitraže v izbranih pravnih virih, kjer je poseben poudarek namenjen ureditvi večstranske arbitraže v arbitražnih pravilih izbranih arbitražnih institucij. Zadnje poglavje je namenjeno predstavitvi posebne oblike večstranskega postopka, in sicer kolektivne tožbe, ki je našla svojo pot tudi v arbitražni postopek.

2. PREDNOSTI IN SLABOSTI VEČSTRANSKIH POSTOPKOV

2.1. Preprečevanje neskladnih odločitev

Procesni instituti, ki omogočajo večstranski postopek so bili izoblikovani v prvi vrsti za to, da se prepreči neskladne odločitve o isti zadevi. Skladnost sodnih in drugih odločb ni le vprašanje priročnosti za stranko ampak tudi načela pravne države, ki zahteva, da so odločitve sodišč med seboj skladne, predvidljive in zanesljive. To pa seveda ne pomeni, da je sodišče vezano na odločitev drugega sodišča, še manj pa na odločitev arbitražnega tribunala. Enako velja za arbitražni tribunal. Posebej v arbitraži so odločitve o sporu še manj predvidljive, ker ni prizivnih organov, ki bi skrbeli za poenoteno prakso.

V primeru, da se povezane spore ne obravnava skupaj lahko pride do situacije, ko bo v enem postopku odločeno, da mora stranka plačati odškodnino nasprotni stranki, ko bo ta stranka v drugem postopku zahtevala povrnitev iste odškodnine od tretje stranke bi lahko drug tribunal ugotovil, da do škode ni prišlo. Ali še slabše, pride lahko do neposredno nasprotujočih si odločitev, na primer prvi arbitražni tribunal izda arbitražno odločbo v kateri zahteva, da stranka nekaj stori, kar ji je z drugo arbitražno odločbo prepovedano storiti.

2.2. Učinkovitost

Učinkovitost postopka vključuje dva elementa, to sta čas in denar. Kadar spori med strankami temeljijo na istih oziroma povezanih dejstvih je mogoče doseči znatne časovne in denarne prihranke. Na primer dokaze se izvede le enkrat, ne pa dvakrat ali večkrat pred različnimi arbitražnimi tribunali. Z večstranskimi postopki se prihrani čas in denar, vendar to ne nujno velja za vse stranke večstranskega postopka. Vse je odvisno od števila spornih vprašanj, ki ne vključujejo vseh strank. Za eno od strank se lahko postopek zavleče in podraži, zato, ker se v postopku obravnava zadeve, ki se tičejo ostalih strank ne pa tudi nje. Do težav lahko pride tudi pri razpisu obravnav, več kot je strank težje je določiti obravnavo tako, da bo časovno ustrezala vsem strankam in njihovim zastopnikom.

3. UREDITEV VEČSTRANSKIH POSTOPKOV V ZAKONU O PRAVDNEM POSTOPKU

Po ZPP lahko v pravnem postopku sodeluje več oseb. To se lahko zgodi na podlagi sosporništva, stranske intervencije ali združitve postopkov. O uporabi teh procesnih institutov odloča sodišče, soglasje strank ni potrebno, saj ima sodišče nad strankami možnost prisile.

3.1. Sosporništvo

O sosporništvu govorimo, kadar v pravdi nastopa več oseb na strani tožnika ali toženca. Sosporništvo ločimo na formalno in materialno. Formalno sosporništvo je dovoljeno, kadar so predmet spora zahtevki oziroma obveznosti iste vrste, ki se opirajo na istovrstno dejansko in pravno podlago, če velja stvarna in krajevna pristojnost istega sodišča za vsak zahtevek in vsakega toženca.¹ Formalni sosporniki med seboj niso v nobenem materialnopravnem razmerju, le njihove pravice oziroma obveznosti so si podobne, ker temeljijo na podobni dejanski in pravni podlagi.² Materialni sosporniki so za razliko od formalnih že pred pravdo med seboj v materialnopravnem razmerju oziroma so v določeni materialnopravni zvezi s predmetom spora.³ O materialnem sosporništvu govorimo, če so sosporniki glede na sporni predmet v pravni skupnosti, če se njihove pravice oziroma obveznosti opirajo na isto dejansko in pravno podlago ali če gre za solidarne terjatve ali solidarne obveznosti.⁴ Materialni sosporniki so lahko navadni ali enotni. Formalni sosporniki so vedno navadni sosporniki. O navadnem sosporništvu govorimo tedaj, kadar se lahko izda za vsakega sospornika različna sodba. Vsak navadni sospornik je samostojna stranka in njegova dejanja učinkujejo le zanj.⁵ O enotnem sosporništvu pa govorimo kadar je mogoče zoper vse sospornike izdati le enako sodbo. Če na primer eden od enotnih sospornikov pripozna zahtevek nasprotne stranke ni mogoče samo zoper njega izdati ugodilno sodbo kot se to lahko stori pri navadnem sosporništvu. Pripoznava zahtevka se ne upošteva, saj se v primeru

---

¹ 2. točka prvega odstavka 191. člena ZPP.

² Ude L., Civilno procesno pravo (2017), str. 232.

³ Prav tam.

⁴ 1. točka prvega odstavka 191. člena ZPP.

⁵ Prav tam.

enotnega sosporništva, kadar si procesna dejanja sospornikov nasprotujejo upošteva le najkoristnejše.⁶

Posebna podvrsta enotnega sosporništva je nujno sosporništvo, o njem govorimo kadar morajo vsi sosporniki nastopati na aktivni ali pasivni strani, ker sicer v pravdi ne nastopa aktivno ali pasivno legitimirana stranka.⁷ Obvezno morajo torej tožiti oziroma biti toženi vsi nujni sosporniki, da je zahtevek lahko uspešen. Poznamo tudi zakonito sosporništvo, o njem govorimo v primerih kadar že sam ZPP ali kak drug zakon določa, da lahko nastopa v pravdi na pasivni ali aktivni strani več oseb in da so te osebe sosporniki.⁸ Takšna primera sta glavna intervencija, ki jo določa 193. člen ZPP in tožba proti glavnemu dolžniku in poroku, ki jo določa 194. člen ZPP. Še ena posebna oblika sosporništva je podrejeno (eventualno) sosporništvo, pri katerem lahko tožnik zajame z eno tožbo več tožencev tako, da zahteva, da sodišče ugodi tožbenemu zahtevku proti naslednjemu tožencu, če bi bil pravnomočno zavržen zahtevek proti tistemu, ki je v tožbi naveden pred njim.⁹

3.2. Stranska intervencija

Stranska intervencija pomeni, da se oseba v pravdi pridruži eni od strank, ker ima pravni interes, da stranka v pravdi uspe.¹⁰ Pravni interes je podan, če ima sodba lahko posredne pravne posledice za stranskega intervenienta, te izhajajo iz določenega pravnega razmerja med stranskim intervenientom in eno od strank. Stranski intervenient nima položaja stranke, ker v pravdi nima zahtevka in noben zahtevek ni uperjen proti njemu. Če se ima lahko sodba na stranskega intervenienta neposredni učinek, zato ker je ta postavil zahtevek oziroma se je zahtevek razširil tudi proti njemu, ne govorimo več o stranski intervenciji ampak o sosporniški intervenciji, kjer ima sosporniški intervenient položaj stranke.¹¹

---

⁶ Prav tam, str. 233.

⁷ Prav tam, str. 234.

⁸ 3.točka prvega odstavka 191. člena ZPP.

⁹ Prvi odstavek 192. člena ZPP.

¹⁰ Prvi odstavek 199. člena ZPP.

¹¹ Ude L., Civilno procesno pravo (2017), str. 237.

Intervenient lahko vstopi v pravdo ves čas postopka, vse do pravnomočnosti odločbe o tožbenem zahtevku ter ves čas postopka z izrednimi pravnimi sredstvi.¹² Oseba, ki želi v pravdo vstopiti kot intervenient poda izjavo o vstopu v pravdo na naroku ali s pisno vlogo.¹³ Vsaka stranka lahko oporeka intervenientu pravico do udeležbe v postopku in predlaga, naj se intervencija zavrne. Sodišče lahko tudi brez izjave strank zavrne intervencijo, če ugotovi, da ni podan pravni interes intervenienta.¹⁴ Zoper odločbo, s katero sodišče dopusti intervencijo, ni posebne pritožbe, sklep se lahko izpodbija samo v pritožbi zoper končno odločbo.¹⁵ Zoper sklep o zavrnitvi intervencije pa je dovoljena posebna pritožba. Pritožbo pa lahko vloži samo oseba, ki se je postopku želela pridružiti kot stranski intervenient, ne pa tudi stranka, kateri naj bi se pridružila.¹⁶

Stranka lahko intervenienta obvesti o pravdi v skladu s 204. členom ZPP, s tem si zagotovi t.i. intervencijski učinek, ki pomeni, da stranski intervenient ne more po zaključku pravde očitati stranki, da se je slabo pravdala, razen če je opravljala procesna dejanja v nasprotju z intervenientom. Stranski intervenient nima dolžnosti registrirati na obvestilo o pravdi, vendar če ostane pasiven se šteje, da se odpoveduje pravici do izjave v postopku.

3.3. Združitev pravnih postopkov

V 300. členu ZPP je določeno, da lahko sodišče združi pravdne postopke, če pred istim sodiščem poteka več pravnih postopkov med istimi osebami ali več pravnih postopkov, v katerih je ista oseba nasprotnik raznih tožnikov ali raznih tožencev, če se s tem pospeši obravnavanje ali zmanjšajo stroški. O vseh združenih pravnih postopkih lahko sodišče izda skupno sodbo. Združitev pravnih postopkov je vprašanje formalnega procesnega vodstva, stranka lahko predlaga sodišču, naj združi dve ali več pravnih postopkov, vendar sodišče na tak predlog ni vezano.¹⁷ Zoper sklep o združitvi

---

¹² Drugi odstavek 199. člena ZPP.

¹³ Tretji odstavek 199. člena ZPP.

¹⁴ Prvi odstavek 200. člena ZPP.

¹⁵ Tretji odstavek 200. Člena ZPP v povezavi z določbo drugega odstavka 363. člena ZPP.

¹⁶ VSL sklep I Cpg 994/2010 z dne 25.11.2010.

¹⁷ VSL sodba in sklep II Cpg 205/2010 z dne 8.4.2010; VSRS sodba in sklep II Ips 73/2018 z dne 7.9.2018.

postopkov tudi ni dovoljena posebna pritožba, ker gre za sklep, ki ima značaj sklepa procesnega vodstva.¹⁸

4. SOSPORNISTVO IN STRANSKA INTERVENCIJA V ARBITRAŽI

Sosporništvo in stranska intervencija sta v arbitražnem postopku dopustni samo, če so se o tem stranke sporazumele v skladu z načelom avtonomije strank.¹⁹ Stranke lahko vprašanje sosporništva in stranske intervencije uredijo v arbitražnem sporazumu. Večinoma pa stranke ob sklepanju arbitražnega sporazuma še ne razmišljajo o tem, da bi bila lahko v sporu udeležena dodatna oseba, zato arbitražni sporazumi po navadi teh vprašanj ne urejajo. Prav tako stranke ob sklepanju arbitražnega sporazuma večkrat še ne morejo predvideti identitete vseh oseb, ki bi lahko bile udeležene v postopku. Iz navedenih razlogov je za možnost sosporništva in stranske intervencije zelo pomembna izbira arbitražnih pravil. Veliko arbitražnih pravil arbitražnih institucij omogoča določene oblike udeležbe dodatnih strank oziroma tretjih oseb, pri čemer ni nujno zahtevano soglasje vseh strank, saj se šteje, da je stranka svoje soglasje za udeležbo sospornika ali stranskega intervenienta v postopku že podala s soglasjem za uporabo arbitražnih pravil, ki takšno udeležbo dovoljujejo.²⁰ V kolikor arbitražni sporazum ali arbitražna pravila ne urejajo udeležbe sospornikov in stranskih intervenientov načeloma velja presumpcija proti možnosti takšne udeležbe,²¹ čeprav je v pristojnosti arbitražnega tribunala, da o tem odloči, tudi z interpretacijo arbitražnega sporazuma. Soglasje za sosporništvo in stransko intervencijo je lahko dano konkludentno. Če več oseb podpiše isti arbitražni sporazum, čeprav ta izrecno ne predvideva sosporništva ali stranske intervencije, je lahko to znak, da so imele stranke namen medsebojne zahtevke razreševati v okviru istega arbitražnega postopka.²² V literaturi se pojavlja stališče, da že

---

¹⁸ VSL sklep II Cp 59/2010 z dne 5.2.2010.

¹⁹ Born G., *International Commercial Arbitration* (2014), str. 2569.

²⁰ Keechang K., Mitchenson J., *Voluntary Third-Party Intervention in International Arbitration for Construction Disputes: A Contextual Approach to Jurisdictional Issues*, *Journal of International Arbitration* 30 (2013), str. 413.

²¹ Prav tam.

²² Born G., *International Commercial Arbitration* (2014), str. 2582

klasična široka dikcija arbitražnih sporazumov, s katerimi se stranki zavežeta, da bosta predložili arbitraži v reševanje vse spore, ki bodo med njima nastali v zvezi z določenim pravnim razmerjem, vključuje možnost udeležbe tretje osebe v arbitraži kot stranskega intervenienta, če je ob podpisu strankama znano, da je za izpolnitev pogodbenih obveznosti potrebno sodelovanje tretje osebe in da bo imela tretja oseba interes za sodelovanje v arbitražnem postopku.²³ Pri iskanju konkludentnega soglasja za udeležbo sospornikov ali stranskih intervenientov mora arbitražni tribunal upoštevati prepletenost pogodbenih razmerji med strankama in tretjo osebo ter dikcijo arbitražnega sporazuma, če ta na primer vsebuje ozko in specifično definicijo sporov, ki naj se predložijo v reševanje arbitraži udeležba tretje osebe ne sme biti dopuščena, saj gre drugače za kršitev načela avtonomije strank.²⁴

Pri odsotnosti soglasja vseh strank lahko pride do različnih situacij:

- i. tretja oseba se želi pridružiti že začetemu postopku, pri čemer obstoječe stranke postopka tej pridružitvi nasprotujejo,
- ii. obstoječa stranka postopka želi dodati tretjo osebo v postopek, pri čemer tej pridružitvi nasprotuje tako tretja oseba kot nasprotna stranka,
- iii. obstoječa stranka postopka želi dodati tretjo osebo v postopek, pri čemer tretja oseba soglaša s sodelovanjem v postopku, s pridružitvijo pa ne soglaša nasprotna stranka.

Prvi primer je bolj redek, ker so arbitražni postopki zaupni zato tretja oseba največkrat niti ne ve, da postopek poteka, če to ni v interesu strank. Določena pravila arbitražnih institucij, ki omogočajo pridružitve tretje osebe zahtevajo, da predlog za pridružitve poda ena od strank.²⁵ Za drugi in tretji primer veliko arbitražnih pravil omogoča pridružitve tretje osebe v postopek na zahtevo ene od strank, tudi ob nasprotovanju nasprotne stranke,²⁶ v drugem primeru je bolj problematično nasprotovanje tretje osebe, v takem primeru lahko arbitražni tribunal prisili tretjo osebo, da se udeleži postopka samo, če je ta zavezana z arbitražnim sporazumom,

---

²³ Prav tam, str. 428

²⁴ Strong S.I., *Intervention and Joinder As of Right in International Arbitration: An Infringement of Individual Contract Rights or A Proper Equitable Measure?*, 31 Vand. J. Transnat'l L. 915 (1998), str. 993

²⁵ Glej spodaj str. 32.

²⁶ Glej spodaj str. 33.

na podlagi katerega je bil postopek začel. Pri tem pa ni nujno, da je tretja oseba arbitražni sporazum podpisala, dovolj je, da se učinek arbitražnega sporazuma razteza nanjo.

V zvezi s sosporništvom se v okviru arbitražnih postopkov pojavlja vprašanje vezano na enotne sospornike. Pri enotnih sospornikih gre za osebe, kjer mora biti odločitev o zahtevku za vse enaka. Če samo eden od enotnih sospornikov sklene arbitražni sporazum je pred arbitražo lahko tožen samo on, ostali enotni sosporniki morajo biti toženi pred državnim sodiščem, to lahko pripelje do različnih odločb o zadevi, ker sodišče ni vezano na morebitno predhodno odločbo arbitražnega tribunala in obratno, tako nastane nesprejemljiva procesna situacija. Zato je edino sprejemljivo stališče, da morajo v primeru enotnega sosporništva vsi potencialni enotni sosporniki skleniti arbitražni sporazum sicer je ta ničn. Vsako enotno sosporništvo je torej v primeru sklepanja arbitražnega sporazuma nujno sosporništvo.²⁷

4.1. Intervencijski učinek v arbitraži

Za boljše razumevanje intervencijskega učinka lahko navedem naslednji hipotetični primer: Izvajalec z naročnikom sklene gradbeno pogodbo, ki vsebuje arbitražni sporazum. Izvajalec nato za izvedbo določenih gradbenih del sklene pogodbo s podizvajalcem. Naročnik po izvedbi del ugotovi napake pri gradnji in od izvajalca zahteva odškodnino. Spor se rešuje v arbitraži kot je bilo dogovorjeno z arbitražnim sporazumom. Arbitražni tribunal ugotovi, da je prišlo do napak in odloči, da mora izvajalec plačati odškodnino naročniku. Napake so se zgodile pri izvedbi gradbenih del za katere je bil odgovoren podizvajalec, zato izvajalec od podizvajalca zahteva povrnitev odškodnine kasneje v ločenem sodnem postopku. V tem sodnem postopku sodišče ni vezano na odločbo arbitražnega tribunala, v kateri je ta ugotovil, da je prišlo do napak pri gradnji in višino odškodnine, zato ker ima arbitražna odločba učinek samo med strankama postopka. Sodišče lahko v sodnem postopku ugotovi, da do napake podizvajalca ni prišlo ali pa določi drugačno višino odškodnine kot jo je določil arbitražni tribunal. Izvajalec je tako izpostavljen nekonsistentnim razsodbam o isti zadevi in utrpí škodo. Kako se je mogoče izogniti takšnemu nezaželenemu izidu?

---

²⁷ Ude L., Arbitražno pravo (2004), str. 176

Če bi se spor med naročnikom in izvajalcem reševalo po ZPP, bi lahko izvajalec z obvestilom podizvajalca o pravdi dosegel intervencijski učinek, torej to, da bi sodba sodišča tako glede dejanskih kot pravnih vprašanj zavezovala podizvajalca, tudi če ta v pravnem postopku ne bi hotel sodelovati, z izjemo ugovora slabega pravedanja.²⁸ Sodišče torej v pravdi med izvajalcem in podizvajalcem ne bi moglo priti do drugačnih ugotovitev glede obstoja napake ali višine odškodnine. Kaj pa lahko izvajalec stori, če pogodba vsebuje arbitražni sporazum, da doseže učinek arbitražne odločbe tudi na podizvajalca?

Izvajalec podizvajalca ne more prisiliti, da se pridruži arbitražnemu postopku, pri tem lahko seveda sodelovanju podizvajalca v arbitraži nasprotuje tudi naročnik. »Obvestila o arbitraži« v smislu obvestila o pravdi ne obstajajo. Če se podizvajalcu kot potencialnemu intervenientu pošlje obvestilo o tožbi pred arbitražo in podizvajalec na to obvestilo ne reagira, tako obvestilo ne more zagotavljati intervencijskega učinka. Podizvajalec je lahko prisiljen v sodelovanje v arbitraži samo, če je (vsaj konkludentno) sklenil arbitražni sporazum, na podlagi katerega je bil postopek začel.

Za intervencijski učinek v arbitraži ni dovolj le izjava stranskega intervenienta, da vstopa v postopek kot pomočnik ene od strank. Za polno učinkovanje stranske intervencije in s tem intervencijski učinek je potrebno, da stranski intervenient izrecno izjavi, da pristaja na vse posledice sodelovanja v arbitražnem postopku. S tem se stranski intervenient omejeno podredi arbitražnemu postopku in sprejme, da ga odločba arbitražnega tribunala zavezuje glede pravnih in dejanskih vprašanj.²⁹

5. ZDRUŽITEV ARBITRAŽ

Arbitraža lahko postane večstranska v primeru združitve. Dve ali več arbitraž med različnimi strankami, ki so prej potekale ločeno se združi v en postopek, to se lahko zgodi s soglasjem ali brez soglasja strank, ki so udeležene v postopku. Zaradi načela avtonomije strank je tako kot stranska intervencija in sosporništvo združitve arbitražnih postopkov praviloma pogojena

---

²⁸ Glej zgoraj str. 11.

²⁹ Ude L., Arbitražno pravo (2004), str. 178.

s soglasjem vseh strank.³⁰ Vendar je soglasje vseh strank za združitev redko, saj bo po navadi vsaj ena od strank mnenja, da bo zaradi združitve v slabšem položaju. O možnosti za združitev arbitražnih postopkov se lahko stranke dogovorijo v arbitražnem sporazumu, to se največkrat zgodi, če je ob sklenitvi sporazuma predvidljivo, da bo obstajala potreba po združitvi. Soglasje za združitev postopkov je lahko podano tudi konkludentno, na primer, če več oseb podpiše isti arbitražni sporazum, to nakazuje na njihov namen, da se njihove medsebojne zahtevke razrešuje v istem postopku. Večjo težavo za iskanje konkludentnega soglasja predstavljajo arbitražni sporazumi vsebovani v različnih pogodbah, ki pa so med seboj povezani, v takem primeru lahko na namen združitve postopkov kaže uporaba istih arbitražnih pravil, določitev istega sedeža arbitraže, števila arbitrov itd.³¹

Vse več arbitražnih pravil arbitražnih institucij omogoča združitev arbitražnih postopkov, ki potekajo pod istimi arbitražnimi pravili in institucijo, o združitvi največkrat odloči organ arbitražne institucije, pri tem ni nujno potrebno soglasje strank, saj se šteje, da so stranke pristale na združitev s soglasjem za uporabo arbitražnih pravil, ki takšno združitev dovoljujejo.

V nekaterih zveznih državah Združenih držav Amerike poznajo tudi prisilno združitev arbitražnih postopkov s strani sodišča, ki so jo sodišča ustvarila s široko interpretacijo zakona, ki ureja arbitražo in celo z analogno uporabo zakona, ki ureja pravdni postopek.³² Tako je na primer Ameriško pritožbeno sodišče za drugi krog v zadevi *Compania Espanola de Petroleos, SA v. Nereus Shipping*³³ odločilo, da ima pristojnost združiti arbitražna postopka, pri tem pa se ni nanašalo na obstoj sporazuma strank ali posebna dejstva v zadevi, ki bi nakazovala na obstoj sporazuma, ampak je ugotovilo, da s široko interpretacijo določb Zveznega zakona o arbitraži obstaja pristojnost sodišča, da združi arbitražne postopke, v kolikor je to v interesu učinkovitosti in ekonomičnosti postopka. Kasneje je Ameriško pritožbeno sodišče za drugi

---

³⁰ Chiu J.C., Consolidation of Arbitral Proceeding and International Arbitration, Journal of International Arbitration (1990), str. 57.

³¹ Born G., International Commercial Arbitration (2014), str. 2583.

³² Prav tam, str. 2576.

³³ *Compania Espanola de Petroleos, SA v. Nereus Shipping*, US Court of Appeals for the Second Circuit, 12 december 1975.

krog od te odločitve odstopilo v zadevi *Government of the United Kingdom v. Boeing Co*³⁴, kjer je ugotovilo, da sodišče ne sme posegati v zasebne arbitražne dogovore zgolj zato, da bi zagotovilo učinkovitost in ekonomičnost postopka, sodišče lahko združi arbitražna postopka samo v kolikor gre za izvrševanje volje strank.

V kolikor se pred arbitražnim tribunalom pojavi zahteva za združitev arbitražnih postopkov mora arbitražni tribunal najprej ugotoviti, ali sploh ima pristojnost, da postopka združi. O tem lahko odloča glede na to, da ima pristojnost, da odloči o svoji pristojnosti. Če odloči, da pristojnost ima je primerno, da presodi tudi ali bo združitev postopkov pripomogla k pospešeni obravnavi zadeve in ne bo prizadela legitimnih interesov strank. Pri tem lahko na primer upošteva to, da bo o tožnikovem zahtevku odločeno kasneje, če se bo v postopku obravnavalo še povezane zadeve, pričakovanja strank glede tajnosti in zaupnosti arbitraže, povečanje stroškov postopka za določeno stranko itd.³⁵

Združitev arbitražnega postopka s sodnim postopkom brez soglasja strank ni mogoča. To je potrdil tudi arbitražni tribunal ICC v sporu, ki je izhajal iz ekskluzivne pogodbe o proizvodnji, sklenjene med proizvajalcem in imetnikom patenta, ki je vsebovala ICC arbitražno klavzulo. Proizvajalec je imel podpisano ekskluzivno pogodbo o distribucij izdelkov s tretjo osebo, ki je določala, da je za vse spore pristojno sodišče v Bruslju. Imetnik patenta je vložil zahtevo za arbitražo, proizvajalec je zahteval, da ICC zahtevo zavrže, saj je imetnik patenta že začel sodni postopek povezan z distribucijsko pogodbo proti distributerju in proizvajalcu pred sodiščem v Bruslju. Spor, ki ga je imetnik patenta želel razrešiti s proizvajalcem pred ICC je bil povezan s sporom, ki je izviral iz distribucijske pogodbe, zato naj bi po mnenju proizvajalca vsi zahtevki morali biti obravnavani skupaj pred sodiščem v Bruslju. Arbitražni tribunal ICC je ugotovil, da združitev postopkov ni pravna zahteva, ampak zgolj bolj priročna in učinkovita možnost za proizvajalca, kar pa ni dovoljšen razlog

---

³⁴ *Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Boeing Company*, US Court of Appeals for the Second Circuit, 29 junij 1993.

³⁵ CIArb, Practice Guideline 15: Guidelines for Arbitrators on how to approach issues relating to Multi-Party Arbitrations, odst. 5.3.

za to, da arbitražni tribunal zavrne pristojnost glede na to, da obstaja veljaven arbitražni sporazum.³⁶

6. UČINEK ARBITRAŽNEGA SPORAZUMA PROTI TRETJIM OSEBAM

Arbitražni sporazum postavlja meje pristojnosti arbitraže tako glede predmeta spora kot glede strank spora, kasnejša razširitev pristojnosti je mogoča le na podlagi sporazuma strank. Arbitražni sporazum načeloma ne učinkuje proti tretjim osebam, ki s sporazumom niso soglašale. Če v pogodbenem razmerju nastopa več strank, veže arbitražni sporazum samo tiste od njih, ki so z njim soglašale.³⁷ Obstajajo pa izjeme, na podlagi katerih, se lahko učinek arbitražnega sporazuma razširi na tretje osebe. Izjeme je potrebno uporabiti predvidno, saj lahko razširitev učinka arbitražnega sporazuma na tretje osebe pomeni kršitev njihove pravice dostopa do sodišča, ki jo zagotavljata 23. člen Ustave RS in prvi odstavek 6. člena EKČP.

6.1. Spregled pravne osebnosti

Arbitražni sporazum lahko proti nepodpisnici učinkuje na podlagi spregleda pravne osebnosti. V slovenskem pravu spregled pravne osebnosti omogoča 8. člen ZGD, ki določa, da so lahko za obveznosti družbe odgovorni tudi njeni družbeniki, če je izpolnjen kateri od pogojev. In sicer je spregled pravne osebnosti mogoč, če so družbeniki družbo kot pravno osebo zlorabili za to, da bi dosegli cilj, ki je zanje kot posameznike prepovedan, če so družbo kot pravno osebo zlorabili za oškodovanje svojih ali njenih upnikov, če so v nasprotju z zakonom ravnali s premoženjem družbe kot pravne osebe kot s svojim lastnim premoženjem, ali če so v svojo korist ali v korist druge osebe zmanjšali premoženje družbe, čeprav so vedeli ali bi morali vedeti, da ne bo sposobna poravnati svojih obveznosti tretjim osebam. Institut spregleda pravne osebnosti se lahko uporabi le v izjemnih primerih, ko gre za očitne in hude zlorabe

---

³⁶ ICC Case No. 2272, Collection of ICC Arbitral Awards 1974-1985; Strong S.I., Intervention and Joinder As of Right in International Arbitration: An Infringement of Individual Contract Rights or A Proper Equitable Measure?, 31 Vand. J. Transnat'l L. 915 (1998), str. 938.

³⁷ Wedam-Lukić D., Pristojnost arbitraže, Podjetje in delo, št. 3 (1994), str. 240-250.

pravne osebnosti družbe.³⁸ Namenjen je reševanju položajev, ko bi dosledno upoštevanje ločenosti pravne osebe od njenega osebnega substrata, pripeljalo do nepravične rešitve.³⁹

6.2. Poroštvo in bančna garancija

Poroštva in bančne garancije so pogost element gospodarskih pravnih poslov. S poroštveno pogodbo se porok nasproti upniku zavezuje, da bo izpolnil veljavno in zapadlo obveznost dolžnika, če ta tega ne bi storil.⁴⁰ Vprašanje je, ali mora upnik od poroka zahtevati izpolnitev obveznosti dolžnika za katero je bilo dano poroštvo pred arbitražo, če pogodba iz katere izhaja obveznost dolžnika vsebuje arbitražni sporazum? Obveznost poroka izhaja iz poroštvene pogodbe, ne iz pogodbe med upnikom in dolžnikom, pri kateri porok ni stranka. Porok je zato lahko tožen pred arbitražo samo, če poroštvena pogodba vsebuje arbitražni sporazum. Kljub temu se pojavlja stališče, da je porok, ki je prevzel poroštvo za obveznost, na katero se nanaša arbitražni sporazum, s tem sporazumom zavezan, če je poroštvena izjava jasna in nedvoumna.⁴¹ Arbitraža pri Mednarodni trgovski zbornici je v zadevi *Universal Pictures v. Inex Film and Interexport* odločila, da arbitražni sporazum veže tudi poroka, ki je poroštvo dal v obliki kratke pisne izjave na zadnji strani pogodbe, ki je vsebovala arbitražni sporazum.⁴² Nasprotno mnenje ima Vrhovno sodišče RS, ki je v zadevi, kjer je obstoj arbitražnega sporazuma presojalo tako po slovenskem kot po hrvaškem pravu v postopku priznavanja tuje arbitražne odločbe, zapisalo, da porok s podpisom aneksa k pogodbi med upnikom in dolžnikom ni postal stranka te pogodbe, ker je aneks podpisal (le) kot porok in tako zanj ne more učinkovati arbitražni sporazum vsebovan v pogodbi.⁴³ Posebno vprašanje je tudi udeležba poroka kot stranskega intervenienta v arbitražnem postopku med upnikom in dolžnikom. Določena sodna praksa in teorija dovoljuje, da porok vstopi v arbitražni postopek kot stranski intervenient ne glede na privolitev strank arbitražnega postopka.⁴⁴

---

³⁸ VSL sodba I Cpg 430/2014 z dne 15.5.2014, odst. 7; VSRS sodba II Ips 315/2000 z dne 10.1.2001.

³⁹ VSRS sklep in sodba II Ips 24/2019 z dne 9.1.2020.

⁴⁰ 1012. člen OZ.

⁴¹ Wedam-Lukić D., *Pristojnost arbitraže, Podjetje in delo*, št. 3 (1994), str. 240-250.

⁴² *Universal Pictures v. Inex Film and Interexport*, Paris CA, 16 marec 1978, Rev. Arb. (1978), str. 501 in naslednje.

⁴³ VSRS sklep Cpg 2/2009 z dne 16.12.2009, odst. 18.

⁴⁴ Ude L., *Arbitražno pravo* (2004), str. 178.

Z bančno garancijo prevzema banka obveznost nasproti prejemniku garancije (upravičencu), da mu bo poravnala obveznost, katere oseba ob zapadlosti ne bi izpolnila, če bodo izpolnjeni v garanciji navedeni pogoji.⁴⁵ V zvezi s pravnim poslom bančne garancije lahko govorimo o treh pravnih razmerjih, to so pravno razmerje med dolžnikom in banko, pravno razmerje med upnikom oziroma upravičencem in banko ter pravno razmerje med dolžnikom in upravičencem. Podobno kot pri poročtvu banka ni zavezana z arbitražnim sporazumom vsebovanim v pogodbi med dolžnikom in upravičencem. Spor med banko in dolžnikom oziroma upravičencem se pred arbitražo lahko rešuje samo, če je tako določeno v bančni garanciji.

6.3. Pravno nasledstvo

Arbitražni sporazum učinkuje proti univerzalnim in singularnim pravnim naslednikom. Izjemoma lahko ne pride do prenosa arbitražnega sporazuma na univerzalnega ali singularnega pravnega naslednika, kadar je bil ta sklenjen zaradi posebnega razmerja med pogodbenimi strankami.⁴⁶ Tako je lahko na primer v samem arbitražnem sporazumu določeno, da ta velja izključno in samo za njegove podpisnike in da prenos arbitražnega sporazuma na drugo osebo ni mogoč, čeprav je lahko mogoč prenos terjatev iz pogodbe.

Univerzalni pravni naslednik vstopi v pravni položaj osebe, katero nasledi in tako prevzame celoto pravic, obveznosti in pravnih razmerji. Na primer pri pripojitvi družbe, prevzemna družba vstopi v pravni položaj prenosne družbe, in tako zoper njo učinkujejo vsi arbitražni sporazumi, ki jih je podpisala prenosna družba. Univerzalno pravno nasledstvo vključuje tudi procesno nasledstvo, zato lahko prevzemna družba vstopi v že začeti (arbitražni ali pravdni) postopek, v katerem je sodelovala prevzemna družba brez soglasja nasprotne stranke.⁴⁷

Singularno pravno nasledstvo je nasledstvo, ki temelji na pogodbi, največkrat nastane z odstopom terjatev (cesijo). Odstop terjatve povzroči tudi prenos pravice sprožiti arbitražni

---

⁴⁵ Prvi odstavek 1083. člena ZOR.

⁴⁶ van den Berg A.J., New York Convention of 1958, Consolidated commentary cases reported in vol. XV. - XVI, Yearbook Commercial Arbitration (1991), str. 454; Wedam-Lukić D., Pristojnost arbitraže, Podjetje in delo, št. 3 (1994), str. 240-250.

⁴⁷ VSL sklep I Cpg 1859/2014 z dne 7.1.2015.

postopek.⁴⁸ Arbitražni sporazum je sicer samostojen, vendar kljub temu akcesoren in vezan na materialnopravno razmerje. Za prevzem dolga tudi velja pravilo, da prevzemnik dolga vstopi v arbitražni sporazum, če je prevzem dopusten.⁴⁹ Po prvem odstavku 427. člena OZ je za veljaven prevzem potrebna privolitev upnika.

V primeru, ko do prenosa terjatve pride tekom postopka, prvi odstavek 190. člena ZPP določa, da to ni ovira, da se pravda med istima strankama ne dokonča. V skladu z drugim odstavkom 190. člena ZPP lahko novi upnik vstopi v pravdo samo, če v to privolita obe stranki (torej stari upnik in dolžnik). Vendar se v obeh primerih učinek pravnomočne sodbe razteza na novega upnika, zato mu je potrebno v skladu s pravico do poštenega sojenja iz 22. člena Ustave RS zagotoviti možnost udeležbe v postopku, zato lahko novi upnik v pravdo vstopi kot sosporniški intervenient.⁵⁰ ZARbit ne ureja odtujitve pravice o kateri teče arbitražni postopek, vendar je mogoče priti do enakih zaključkov. Tudi v arbitraži prenos terjatve tekom postopka ni ovira, da se arbitraža med istima strankama ne konča,⁵¹ mora pa biti novemu upniku zagotovljena možnost sodelovati v arbitražnem postopku zato, ker se bo učinek arbitražne odločbe raztezal nanj.

6.4. Doktrina povezanih podjetji

Doktrina povezanih podjetji omogoča arbitražnemu tribunalu, da povezane družbe obravnava kot eno z vidika učinka arbitražnega sporazuma, torej če je vsaj ena od družb podpisala arbitražni sporazum lahko ta učinkuje zoper vse povezane družbe. Teorijo povezanih podjetji je arbitražni tribunal ICC uporabila v zadevi *Dow Chemical v. Isover-Saint-Globain*⁵², kjer je družba Dow Chemical Group sklenila več distribucijskih pogodb z družbo Isover-Saint-Globain. Družba Dow Chemical Group in več hčerinskih družb so začele arbitražni postopek proti Isover Saint Globain. Ta je ugovarjal pristojnosti arbitražnega tribunala zato, ker družba mati in ena od hčerinskih družb, ki sta vložili zahtevo za arbitražo, nista bili podpisnici arbitražnega sporazuma. Arbitražni tribunal je ugotovil, da ima pristojnost za odločanje tudi

---

⁴⁸ Ude L., Arbitražno pravo (2004), str. 174; VSL sklep II Cpg 266/2010 z dne 11.5.2010.

⁴⁹ Prav tam.

⁵⁰ USRS odločba Up-3760/07-15 z dne 26.3.2009.

⁵¹ Ude L., Arbitražno pravo (2004), str. 174.

⁵² *Dow Chemical v. Isover-Saint-Globain*, ICC Interim Award No. 4131, 23 september 1982.

v primeru nepodpisnic, saj lahko arbitražni sporazum učinkuje tudi proti tretjim osebam, če gre za povezane družbe in so povezane družbe aktivno sodelovale pri izpolnjevanju obveznosti iz zadevnih pogodb ter imajo skupni namen sodelovanja v arbitraži. Doktrina povezanih podjetji je del francoskega prava in se ne razteza na druge jurisdikcije, razen kadar so te prevzele doktrino v svoj pravni sistem.⁵³ V slovenski pravni red doktrina povezanih podjetji ni bila prevzeta.

7. OBLIKOVANJE ARBITRAŽNEGA SPORAZUMA V PRIMERU VEČSTRANSKIH POGODBENIH RAZMERJI

V primeru, da je že ob pogajanjih znano, da pri poslu sodeluje več strank in da so njihova razmerja med seboj prepletena se lahko večini zapletov povezanimi z večstranskimi arbitražnimi postopki izognemo s ustreznim oblikovanjem arbitražnih sporazumov. Arbitražni sporazumi v vseh povezanih pogodbah morajo biti enaki, podobni ali vsaj združljivi. Združljivi so sporazumi, ki določajo uporabo istih arbitražnih pravil, določajo, da se bo arbitraža izvedla v okviru iste arbitražne institucije, določajo isti sedež arbitraže, jezik arbitraže, število arbitrov, način imenovanja arbitrov itd. Uporaben je lahko t.i. krovni arbitražni sporazum to je splošni arbitražni sporazum, ki določa arbitražo kot način reševanja vseh sporov, ki izhajajo iz podrejenih pogodb.⁵⁴ Priporočljivo je, da vse stranke v arbitražnem sporazumu izrecno podajo soglasje za izvedbo večstranskega arbitražnega postopka, bodisi v obliki združitve postopkov ali priključitve sospornikov oziroma stranskih intervenientov.

Priporočljiva je uporaba arbitražnih pravil, ki izrecno dovoljujejo in urejajo večstranske postopke, vendar morajo stranke upoštevati, da lahko ta pravila, dajejo arbitražnim institucijam široko diskrecijsko pravico glede izvedbe večstranskih postopkov.⁵⁵ V kolikor stranke ne izberejo arbitražnih pravil, ki urejajo večstranske postopke naj procesna vprašanja povezana z večstranskimi postopki uredijo v arbitražnem sporazumu. Kot splošno pravilo

---

⁵³ Choi D., Joinder in international commercial arbitration, *Arbitration International* (2019), str. 35

⁵⁴ Multi-Party Arbitrations – A Practical Guide, URL: <https://globalarbitrationnews.com/multi-party-arbitrations-a-practical-guide-20150928/#>

⁵⁵ IBA Guidelines for Drafting International Arbitration Clauses (2010), str. 36, odst. 104

lahko na primer sporazum predvideva, da se zahtevo za začetek arbitraže predloži vsaki od strank ne glede na to ali je v zahtevi imenovana kot toženec, vsaka stranka ima od prejema zahteve določen čas, da se priključi postopku bodisi kot sospornik ali stranski intervenient, do izteka tega obdobja ne sme biti imenovan noben arbiter v postopku.⁵⁶

Arbitražni sporazum naj uredi tudi posledice udeležbe več strank v postopku na imenovanje arbitražnega tribunala. IBA priporoča, da v postopku odloča arbiter posameznik, ki ga imenujejo vse stranke soglasno, v primeru, da ne dosežejo soglasja ga imenuje določena tretja oseba.⁵⁷ Če gre za kompleksnejši postopek in je zato potreben tričlanski arbitražni tribunal je priporočljivo, da vsaka stran imenuje svojega arbitra, pri čemer v primeru, da stranke na eni od strani ne dosežejo soglasja celoten arbitražni tribunal imenuje določena tretja oseba.⁵⁸

8. PROCESNA VPRAŠANJA V VEČSTRANSKI ARBITRAŽI

8.1. Oblikovanje arbitražnega tribunala

Večina arbitražnih klavzul, pravil arbitražnih institucij ter zakonov, s področja arbitraže predvideva, da ima vsaka stranka pravico imenovati enega člana tričlanskega arbitražnega tribunala, nato pa izbrana arbitra sama določi tretjega člana oziroma tega določi institucija ali sodišče v primeru, da se izbrana arbitra ne moreta sporazumeti. Če je dogovorjeno, da bo o sporu odločal en arbiter, v primeru, ko se stranki ne moreta sporazumeti, tega določi arbitražna institucija ali sodišče.⁵⁹ V arbitražah, v katerih na strani tožnika ali toženca nastopa več strank zaradi sosporništva, stranske intervencije ali združitve postopkov se pojavi vprašanje, kako urediti postopek imenovanja arbitrov na način, da bodo vse stranke imele enako možnost vplivati na oblikovanje arbitražnega tribunala? Možnost vplivati na oblikovanje arbitražnega tribunala je pomembna prednost arbitraže v primerjavi s sodnim

---

⁵⁶ IBA Guidelines for Drafting International Arbitration Clauses (2010), str. 36, odst. 103

⁵⁷ Prav tam, str. 35, odst. 98

⁵⁸ Prav tam, str. 35, odst. 99. Več o imenovanju arbitražnega tribunala v večstranskih arbitražnih postopkih v nadaljevanju.

⁵⁹ Takšno določbo npr. vsebuje ZArbit v 14. členu.

postopkom.⁶⁰ Stanke morajo imeti enake možnosti vplivati na oblikovanje arbitražnega tribunala v skladu z načelom enakopravnosti strank. Načelo enakopravnosti strank prevlada nad avtonomijo strank, zato se stranke ne morejo (vnaprej) dogovoriti, da ena od strank ne bo imela možnosti vplivati na oblikovanje arbitražnega tribunala ali da bo imela manjše možnosti.

Če v arbitraži sodelujejo tri stranke, ena na strani tožnika in dve na strani toženca in arbitražni sporazum predvideva tričlanski arbitražni tribunal pri čemer lahko enega arbitra imenuje tožnik, enega toženec, tretjega pa določita sporazumno izbrana arbitra, ni povsem zadovoljive rešitve, ki bi omogočala enako možnost strank vplivati na oblikovanje arbitražnega tribunala. Pogosta rešitev je, da toženca sporazumno imenujeta enega arbitra, vendar jima to ne omogoča povsem enakih možnosti v primerjavi s tožnikom. Toženca morata doseči soglasje, pri čemer imata lahko tudi različne interese, pri izbiri vsak toženec ni povsem prost kot to velja za tožnika. Kljub temu se takšno rešitev šteje za zadovoljivo z vidika načela enakopravnosti strank. Situacija lahko postane bolj težavna, če toženca ne moreta doseči soglasja glede skupnega arbitra, arbitra mora nato namesto tožencev določiti institucija ali sodišče. V takšnem primeru pride do neenakosti strank, ker je tožnik sam določil arbitra, za toženca pa je arbitra določila arbitražna institucija ali sodišče. Zato se zagovarja, da mora arbitražna institucija ali sodišče v takšnih primerih imenovati celoten arbitražni tribunal.⁶¹ Pri tem za ceno enakopravnosti vse stranke izgubijo vsakršno možnost vplivanja na oblikovanje arbitražnega tribunala.

Če se v primeru, ko tako na strani tožnika kot toženca nastopata dve stranki določi, da strani v soglasju imenujeta vsaka svojega arbitra, je tak dogovor v skladu z načelom enakopravnosti. Vendar se pojavi vprašanje, ali mora v skladu z načelom enakopravnosti v primeru, da ena od strani ne najde soglasja glede skupnega arbitra celoten arbitražni tribunal imenovati institucija ali sodišče, čeprav je nasprotna stran uspela doseči soglasja glede imenovanja arbitra? Znova gre za vprašanje, ali je skladno z načelom enakopravnosti, da je ena stran sama določila svojega arbitra za drugo stran pa je arbitra imenovala tretja oseba? V takšnem primeru gre v izhodišču za drugačno situacijo, saj je bila strankam dana enaka možnost za

---

⁶⁰ Born G., *International Commercial Arbitration* (2014), str. 2607

⁶¹ Born G., *International Commercial Arbitration* (2014), str. 2608.

imenovanje arbitražnega tribunala, ki jo ena od strani ni izkoristila. Čeprav se lahko pojavijo pomisleki o tem glede na konkretno situacijo, ko bi na primer na eni strani nastopali povezani osebi s povsem enakimi interesi, ki lažje dosežeta soglasje, na drugi strani pa dve nepovezani osebi z različnimi interesi, ki težje dosežeta soglasje.

Arbitražna pravila ICC so bila leta 1998 spremenjena tako, da izrecno omogočajo arbitražni instituciji, da imenuje vse člane arbitražnega tribunala v primeru arbitražnih postopkov, v katerih sodeluje več strank. Ljubljanska arbitražna pravila v drugem odstavku 15. člena določajo, da če katera od strani ne opravi skupne nominacije v roku, posameznega arbitra oziroma arbitre imenuje predsedstvo. V izjemnih primerih lahko predsedstvo, po tem ko je strankam omogočilo, da se izjavijo, razveljavi že opravljena imenovanja arbitrov in imenuje posameznega arbitra ali vse arbitre ter izmed njih določi arbitra, ki bo deloval kot predsednik tribunala. Neuspešna nominacija posamezne strani v sporu torej ne povzroči samodejne razveljavitve imenovanja nasprotne strani, predsedstvo lahko razveljavi imenovanje samo izjemoma, ko to zahteva interes postopka, glede na tehtanje položaja obeh strani. Ljubljanska arbitražna pravila tako omogočajo pristop od primera do primera.⁶²

V praksi se pojavljajo tudi rešitve po katerih ima vsaka stranka pravico imenovati svojega arbitra, v prvem primeru bi tako enega arbitra imenoval tožnik, enega prvi toženec in drugega drugi toženec. To lahko pripelje do kršitve načela enakopravnosti strank. Tudi, če toženca nimata povsem enakih interesov skupaj nastopata proti tožniku, toženčeva stran je v tako oblikovanem arbitražnem tribunalu močnejša. Težav z vidika enakopravnosti strank ni, če bi se tak način uporabil v drugem primeru, ko tako na strani toženca kot tožnika nastopata dve stranki pri čemer ima vsaka možnost imenovati po enega arbitra tako, da se konstituira štiričlanski arbitražni tribunal, vendar morajo arbitri izbrati še petega člana, ki mora biti predsednik tribunala. Če se položaj predsednika in s tem odločilnega glasu podeli kateremu od imenovanih arbitrov to povzroči neenakopravnost strank. Petčlanski arbitražni tribunal pa verjetno z vidika stroškov večkrat ni v interesu strank.

---

⁶² Lahne N., Rižnik P., Z novimi pravili do sodobne arbitraže, Pravna praksa, št. 20 (2014), str. 13.

Pogosto se tretja oseba pridruži arbitraži po tem, ko je arbitražni tribunal že oblikovan, nova stranka ali stranski intervenient pri tem ne bo imel nikakršne možnost vplivati na oblikovanje arbitražnega tribunala, to vzbuja resne pomisleke glede spoštovanja načela enakopravnosti strank. Enako velja za združitev arbitražnega postopka v drug arbitražni postopek, kjer je arbitražni tribunal že oblikovan. Iz zadeve *Dutco*⁶³ izhaja, da ni sprejemljivo združiti arbitražnega postopka v drug že obstoječi arbitražni postopek ali pridružiti stranko obstoječemu postopku brez, da bi se stranki, ki ni stranka obstoječega postopka omogočilo, da ima enakopravno možnost da vpliva na oblikovanje arbitražnega tribunala, ki bo odločal v postopku. Vnaprejšnja odpoved pravici do vplivanja na oblikovanje arbitražnega tribunala, ki jo je stranka dala s tem, ko je soglašala z arbitražnimi pravili, ki takšno priključitev oziroma združitev omogočajo ni veljavna.⁶⁴ K večjemu je lahko vnaprejšnja odpoved veljavna, če so se pravici do imenovanja arbitražnega tribunala odpovedale vse stranke in je vse arbitre imenovala arbitražna institucija.⁶⁵

V zadevi *Dutco* je francosko kasacijsko sodišče ugotovilo, da je enakopravna možnost vpliva na oblikovanje arbitražnega tribunala s strani vseh strank del procesnega javnega reda. Kršitev načela enakopravnosti strank pri oblikovanju arbitražnega tribunala je tako lahko razlog za razveljavitev arbitražne odločbe ali zavrnitev priznanja in izvršitve arbitražne odločbe.

8.2. Načelo tajnosti in zaupnosti arbitraže

Načelo trajnosti arbitraže pomeni, da je javnost izključena iz arbitražnega postopka, javnost ne sme biti navzoča na obravnavah in nima pravice do pregledovanja spisov. Načelo zaupnosti arbitraže pa se nanaša na stranke postopka, arbitre, člane organov arbitražne institucije in ostale notranje osebe, te o tem, da postopek poteka in njegovi vsebini ne smejo obveščati zunanjih oseb. Veliko strank se odloči za razreševanje sporov z arbitražo prav zaradi njene tajnosti in zaupnosti, saj ne želijo, da bi določene informacije o njihovem poslovanju postale javne.

---

⁶³ Sociétés BKMI et Siemens v. Société Dutco, Cour de cassation, 7 januar 1992.

⁶⁴ Born G., *International Commercial Arbitration* (2014), str. 2609.

⁶⁵ Prav tam, str. 2610.

Načelo tajnosti in zaupnosti arbitraže se tako na prvi pogled kaže kot ovira za udeležbo sospornikov in stranskih intervenientov v postopku in združitve arbitražnih postopkov. Če na primer izvajalec proti kateremu je naročnik vložil tožbo v arbitražnem postopku o tem obvesti svojega podizvajalca, ali lahko to pomeni kršitev načela zaupnosti arbitraže, čeprav se katera od zatrjevanih kršitev gradbene pogodbe nanaša na dela, ki jih je opravil podizvajalec? Ali gre v takem primeru pri podizvajalcu res za javnost oziroma zunanjo osebo, ki ne sme biti obveščena o arbitražnem postopku? Podizvajalec bo v vsakem primeru moral zvedeti za postopek, če ne drugače ga lahko izvajalec v postopek povabi vsaj kot pričó. Gre namreč za osebo, ki ima informacije, ki so relevantne za postopek. Pri potencialnih sospornikih in stranskih intervenientih gre vedno za osebe, ki so tesno povezane s primerom in že imajo veliko informacij o samem razmerju med strankama v arbitraži, zato se načelo tajnosti in zaupnosti ne izkaže za takšno oviro kot to mogoče izgleda na prvi pogled.

V primeru, da bi oseba z udeležbo v postopku izvedela za dodatne informacije glede katerih stranke pričakujejo zaupnost, je mogoče dostop do določenih informacij osebi omejiti, posebej, če niso pomembne za njen položaj. Pogosto na primer izvajalci pri gradbenih pogodbah ne želijo, da bi se njihovim sopogodbnikom, zlasti podizvajalcem, razkrilo vsebino pogodbe z naročnikom, posebej finančnih podatkov in marž.⁶⁶ Takšne podatke se lahko na primer v spisu anonimizira. Načelo zaupnosti in trajnosti arbitraže torej ne more predstavljati ovire za udeležbo sospornikov in stranskih intervenientov v postopku oziroma za združitve postopkov, je pa potrebno paziti na pričakovanje zaupnosti strank in po potrebi določenim osebam omejiti dostop do določenih informacij.⁶⁷

8.3. Razdelitev stroškov

O razdelitvi stroškov arbitražnega postopka odloči arbitražni tribunal glede na sporazum strank, arbitražna pravila, ki veljajo v postopku ali določbe zakona, ki ureja arbitražo. Večina pravil arbitražnih institucij in zakonov določa, da se stroške razdeli glede na uspeh v

---

⁶⁶ Chiu J.C., Consolidation of Arbitral Proceeding and International Arbitration, Journal of International Arbitration (1990), str. 60.

⁶⁷ Prav tam.

postopku. Stranka, ki je v postopku uspela ima pravico do povrnitve razumnih stroškov, ki so ji nastali pri čemer je lahko razdelitev tudi drugačna če to narekujejo okoliščine posameznega primera.⁶⁸ V ZDA načeloma velja pravilo, da mora vsaka stranka plačati svoje stroške postopka, ne glede na izid postopka.⁶⁹

Udeležba tretjih oseb v postopku in združitve postopkov na splošno znižata stroške, na primer ločen arbitražni postopek med A in B ter B in C vsak stane 100, skupaj torej 200, če se postopka združi stroški znašajo 180. Vendar ni nujno, da bodo od tega znižanja imele koristi vse stranke. Včasih lahko udeležba sospornikov in stranskih intervenientov v postopku ali združitve postopkov za posamezno stranko predstavlja dodatne stroške. Če se v konkretnem primeru stroške po »ameriškem« pravilu razdeli v enakih delih bo B z združenim postopkom prihranil 40, vendar bodo stroški za A in C za 10 višji kot če bi postopek potekal ločeno. Tudi pri stranski intervenciji in sosporništvu se pojavljajo podobne težave, na primer naročnik toži izvajalca gradbenih del, ta si kot stranskega intervenienta priključi podizvajalca, če naročnik izgubi bo moral, po pravilu uspeha, poleg izvajalcu stroške povrniti tudi podizvajalcu, čeprav je bil ta samo pomočnik nasprotne stranke.

Pri razdelitvi stroškov arbitražnega postopka posebej v primeru večstranskih postopkov ne obstaja splošna formula za določitev pravične porazdelitve stroškov, obravnavati je potrebno vsak primer posebej. Končna odločitev o stroških je v diskreciji arbitražnega tribunala, vsekakor mora ta stremeti k temu, da imajo od znižanja skupnih stroškov zaradi večstranskosti postopka koristi vse stranke.

9. UREDITEV VEČSTRANSKE ARBITRAŽE V IZBRANIH PRAVNIH VIRIH

9.1. Zakoni, s področja arbitraže

---

⁶⁸ Takšno pravilo vsebujejo Ljubljanska arbitražna pravila, Arbitražna pravila UNCITRAL in Arbitražna pravila LCIA. Arbitražna pravila ICC ne določajo kriterija uspeha, arbitražnemu tribunalu dajejo široko diskrecijo, da razdeli stroške postopka med stranke po lastni presoji.

⁶⁹ Prav tam, str. 61

Za razrešitev vprašanj sosporništv, stranske intervencije in združitve arbitražnih postopkov se načeloma uporabi pravo, ki velja za arbitražni sporazum. Katero pravo velja za arbitražni sporazum je v primeru odsotnosti soglasja strank lahko sporno, največkrat velja, da se uporabi pravo sedeža arbitraže (*lex arbitri*). Glede na to, da je vprašanje večstranskih postopkov procesne narave se tudi zdi najbolj primerna uporaba prava sedeža arbitraže.⁷⁰

Zakoni, s področja arbitraže večstranskih postopkov večinoma ne neposredno urejajo. V državah, kjer zakonodaja večstranske postopke ureja je večinoma sodišču dana pristojnost, da združi arbitražne postopke ali priključi sospornika ali stranskega intervenienta arbitražnemu postopku, pod pogojem, da so se stranke za to dogovorile v arbitražnem sporazumu ali po nastanku spora.

Obseg sodne intervencije v arbitražnem postopku je v skladu z 8. členom ZArbit omejen na primere, ki jih določa zakon. Pristojno sodišče lahko odloča o dopustnosti ali nedopustnosti arbitražnega postopka, imenovanju arbitra, izločitvi arbitra, prenehanju mandata arbitra, pristojnosti arbitražnega tribunala, razveljavitvi arbitražne odločbe, razglasitvi izvršljivosti domačih in o priznanju tujih arbitražnih odločb.⁷¹ ZArbit torej sodišču ne daje pristojnosti za združitve arbitražnih postopkov ali priključitev sospornikov in stranskih intervenientov arbitražnemu postopku, lahko pa sodišče odloča o dopustnosti izvedbe večstranskega arbitražnega postopka v okviru svoje pristojnosti za odločanje o dopustnosti arbitražnega postopka, pristojnosti arbitražnega tribunala, razveljavitvi arbitražne odločbe ter razglasitvi izvršljivosti arbitražnih odločb in priznanju tujih arbitražnih odločb.

Če je na primer tretja oseba kljub nasprotovanju priključena v obstoječ arbitražni postopek kot sospornik ali stranski intervenient lahko poda ugovor, da arbitražni tribunal zanjo nima pristojnosti, če meni, da ni zavezana z arbitražnim sporazumom. Arbitražni tribunal o ugovoru praviloma odloči s posebnim sklepom. Če odloči, da je pristojen za odločanje lahko vsaka stranka v 30 dneh od prejema sklepa zahteva, da o tem vprašanju odloči sodišče, postopek pred sodiščem je nujen. Arbitražni tribunal lahko sicer med sodnim postopkom

---

⁷⁰ Born G., *International Commercial Arbitration* (2014), str. 2573.

⁷¹ 9. člen ZArbit.

nadaljuje z arbitražnim postopkom in izda končno odločbo.⁷² Nepristojnost arbitražnega tribunala za odločanje je tudi razlog za razveljavitev arbitražne odločbe, za zavrnitev izvršljivosti domače arbitražne odločbe ter za zavrnitev priznanja tuje arbitražne odločbe.

9.2. Newyorška konvencija

Newyorška konvencija ne izrecno ureja vprašanja sosporništva, stranske intervencije in združitve postopkov vendar je vseeno za ta vprašanja uporabna v kontekstu določb o priznavanju veljavnosti arbitražnih sporazumov in priznavanju veljavnosti ter izvrševanju tujih arbitražnih odločb. V skladu s prvim odstavkom II. člena Newyorške konvencije mora vsaka država pogodbenica priznati pismeno pogodbo, s katero se stranke zavezujejo, da bodo dale v pristojnost arbitraži vse spore ali nekatere izmed njih, ki nastanejo ali bi utegnili nastati med njimi po določenem pogodbenem ali nepogodbenem pravnem razmerju, v kolikor se nanašajo na vprašanje, ki je primerno za reševanje v arbitraži. Določba se lahko nanaša tudi na sporazum, da bodo stranke reševale določene zahteve v združenem arbitražnem postopku ali da se bo kateri od strank v arbitražnem postopku pridružil sospornik ali stranski intervenient. Sodišča so dolžna takšne sporazume priznati, hkrati so dolžna tudi paziti na to, da stranka ni prisiljena v večstranski postopek v kolikor arbitražni sporazum tega ne obsega.⁷³

V okviru priznavanja in izvrševanja arbitražnih odločb, lahko sodišče v skladu z d. točko prvega odstavka V. člena Newyorške konvencije zavrne priznanje oziroma izvršitev arbitražne odločbe, če je bila ta izdana v večstranskem postopku, kljub temu, da vse stranke s tem niso soglašale, saj v takšnem primeru arbitražni postopek ni bil v skladu s pogodbo strank.⁷⁴ Nasprotno lahko rečemo, da tudi v primeru kadar arbitražni tribunal zavrne sosporništvo, stransko intervencijo ali združitve postopkov, čeprav za to obstaja dogovor strank, arbitražni postopek ni skladen s pogodbo strank in torej obstaja razlog za zavrnitev priznanja in izvršitve arbitražne odločbe. Prav tako lahko pridružitve tretje osebe in združitve arbitražnih postopkov v nasprotju s soglasjem strank pomeni tudi prekoračitev pristojnosti

---

⁷² Drugi in tretji odstavek 19. člena ZArbit.

⁷³ Born G., *International Commercial Arbitration* (2014), str. 2571.

⁷⁴ Prav tam, str. 2572.

arbitražnega tribunala in s tem razlog za razveljavitev po c. točki prvega odstavka V. člena Newyorške konvencije.

V primeru držav, katerih pravo dovoljuje prisilno združitev arbitražnih postopkov, s strani sodišča, ta ne more biti razlog za zavrnitev priznanja in izvršitve arbitražne odločbe, razen če so stranke s sporazumom izključile uporabo teh določb.⁷⁵ V skladu z d. točko prvega odstavka V. člena Newyorške konvencije mora biti postopek v skladu s pogodbo strank, ali če ni pogodbe oziroma če pogodba teh vprašanj ne ureja, v skladu z zakonom države, v kateri je bila opravljena arbitraža.

Zavrnitev priznanja in izvršitve arbitražne odločbe bi bila mogoča tudi, če bi sodišče ugotovilo, da prisilna združitev arbitražnih postopkov nasprotuje javnemu redu države. Opredelitev javnega reda se od države do države razlikuje. Vrhovno sodišče Republike Slovenije je odločilo, da je potrebno pridržek javnega reda uporabiti zadržano, kot skrajno možnost, takrat, ko bi njegova neuporaba privedla do posledic, ki bi bile za domač pravni red nevzdržne. Če arbitražni tribunal prekrši med strankama dogovorjena procesna pravila odločanja, to še ne pomeni, da je bil postopek nepošten in s tem v nasprotju z javnim redom.⁷⁶ Nasprotno pa nepristojnost arbitražnega tribunala za odločanje v sporu, pomeni kršitev javnega reda, natančneje pravice do sodnega varstva.

9.3. Institucionalna arbitražna pravila (primerjalna analiza izbranih arbitražnih pravil)

Ob odsotnosti urejanja vprašanj večstranskih postopkov v arbitražnih sporazumih, mednarodnih konvencijah in nacionalnih zakonih s področja arbitraže je največkrat dogovor o možnosti večstranskega postopka med strankami dosežen z dogovorom o uporabi arbitražnih pravil, v kolikor ta vprašanja urejajo. Zaradi vse večje potrebe po večstranskih postopkih je večina večjih arbitražnih institucij v svoja arbitražna pravila dodala določbe, ki dovoljujejo in urejajo večstranske postopke.

---

⁷⁵ Prav tam.

⁷⁶ VSRS sklep Cpg 5/2018 z dne 28.8.2018.

V nadaljevanju sledi analiza izbranih arbitražnih pravil, ki urejajo večstranske postopke, in sicer Arbitražnih pravil Mednarodne gospodarske zbornice (ang. *International Chamber of Commerce Rules of Arbitration*, v nadaljevanju »**ICC arbitražna pravila**«)⁷⁷, Arbitražnih pravil Komisije Združenih narodov za mednarodno trgovinsko pravo (ang. *United Nations Commission on International Trade Law Arbitration Rules*, v nadaljevanju »**UNCITRAL arbitražna pravila**«)⁷⁸, Arbitražnih pravil Singapurskega centra za mednarodno arbitražo (ang. *Singapore International Arbitration Centre Rules*, v nadaljevanju: »**SIAC arbitražna pravila**«)⁷⁹, Arbitražnih pravil Hongkonškega centra za mednarodno arbitražo (ang. *Hong Kong International Arbitration Centre Arbitration Rules*, v nadaljevanju »**HKIAC arbitražna pravila**«)⁸⁰, in Arbitražnih pravil Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije (v nadaljevanju: »**Ljubljanska arbitražna pravila**«)⁸¹.

9.3.1. Pridružitev dodatne stranke

Pridružitev dodatne stranke omogočajo vsa analizirana arbitražna pravila. UNCITRAL, HKIAC in SIAC arbitražna pravila določajo, da lahko zahtevo za pridružitev poda dodatna stranka sama ali ena od obstoječih strank postopka.⁸² Po ICC in Ljubljanskih arbitražnih pravilih pa lahko priključitev dodatne stranke zahteva samo ena od obstoječih strank postopka. Prostovoljna priključitev tretje osebe v postopek ni mogoča.⁸³ Tretja oseba, ki bi se

---

⁷⁷ Analiza je opravljena po verziji pravil, ki so začela veljati 1. marca 2017. ICC Rules of Arbitration 2017, URL: <https://iccwbo.org/dispute-resolution-services/arbitration/rules-of-arbitration/>.

⁷⁸ Analiza je opravljena po verziji pravil iz leta 2013. UNCITRAL Arbitration Rules 2013, URL: <https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/uncitral-arbitration-rules-2013-e.pdf>.

⁷⁹ Analiza je pripravljena po verziji pravil iz leta 2016. SIAC Rules 2016, URL: <https://www.siac.org.sg/our-rules/rules/siac-rules-2016>.

⁸⁰ Analiza je opravljena po verziji pravil iz leta 2018. HKIAC Administred Arbitration Rules 2018, URL: <https://www.hkiac.org/arbitration/rules-practice-notes/hkiac-administered-2018>.

⁸¹ Analiza je pripravljena po verziji pravil, ki je stopila v veljavno z 1. januarjem 2014. Arbitražna pravila Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije 2014, URL: <http://www.sloarbitration.eu/Arbitrazna-pravila-SI>.

⁸² Peti odstavek 17. člena UNCITRAL arbitražnih pravil; prvi odstavek 27. člena HKIAC arbitražnih pravil; prvi odstavek 8. člena SIAC arbitražnih pravil; drugi odstavek 4. člena Swiss arbitražnih pravil.

⁸³ Prvi odstavek 7. člena ICC arbitražnih pravil; viii. točka prvega odstavka 22. člena LCIA arbitražnih pravil; 12. člen Ljubljanskih arbitražnih pravil.

želela priključiti postopku bi sicer lahko začela arbitražni postopek proti eni od strank postopka nato pa zahtevala združitve postopkov.⁸⁴

Večina obravnavanih arbitražnih pravil določa, da se lahko postopku kot dodatna stranka pridruži oseba za katero organ, ki odloča oceni, da je *prima facie* zavezana z arbitražnim sporazumom. Takšno določbo vsebujejo arbitražna pravila ICC, SIAC in HKIAC.⁸⁵ Ljubljanska arbitražna pravila ne govorijo o *prima facie* testu, ampak zahtevajo, da osebo, ki se želi pridružiti arbitražnemu postopku zavezuje arbitražni sporazum na podlagi katerega je bil postopek začel.⁸⁶ *Prima facie* test pomeni, da se odločevalcu zdi, da obstaja razumna možnost za to, da med strankami obstaja skupni arbitražni sporazum.⁸⁷ Zaradi nizkega dokaznega standarda tudi SIAC in HKIAC arbitražna pravila izrecno določajo, da odobritev zahteve za priključitev dodatne stranke arbitražnemu tribunalu ne odvzema možnosti, da odloči o svoji pristojnosti za dodatno stranko.⁸⁸ Podobno velja tudi pod ostalimi pravili, lahko se poda ugovor pred arbitražnim tribunalom, da dodatna stranka z arbitražnim sporazumom ni zavezana.⁸⁹

ICC in Ljubljanska arbitražna pravila določajo, da mora biti proti dodatni stranki usmerjen določen zahtevek.⁹⁰ Ne dopuščajo torej stranske intervencije ampak zgolj sosporništvo. Po Ljubljanskih arbitražnih pravilih je lahko stranska intervencija mogoča le ob soglasju tožeče in tožene stranke.⁹¹ SIAC, HKIAC in UNCITRAL arbitražna pravila ne zahtevajo, da je proti dodatni stranki postavljen zahtevek oziroma da dodatna stranka postavi zahtevek v postopku.

---

⁸⁴ Smith G., Comparative Analysis of Joinder and Consolidation Provisions Under Leading Arbitral Rules, *Journal of International Arbitration* (2018), str. 189.

⁸⁵ Prvi odstavek 7. člena ICC arbitražnih pravil; a. točka prvega odstavka 7. člena SIAC arbitražnih pravil; a. točka prvega odstavka 27. člena HKIAC arbitražnih pravil.

⁸⁶ 12. člen Ljubljanskih arbitražnih pravil.

⁸⁷ Smith G., Comparative Analysis of Joinder and Consolidation Provisions Under Leading Arbitral Rules, *Journal of International Arbitration* (2018), str. 190.

⁸⁸ Drugi odstavek 27. člena HKIAC arbitražnih pravil; četrti odstavek 7. člena SIAC arbitražnih pravil.

⁸⁹ Choi D., Joinder in international commercial arbitration, *Arbitration International* (2019), str. 35.

⁹⁰ c. točka drugega odstavka 7. člena ICC arbitražnih pravil.

⁹¹ Lahne Nejc, Rižnik Peter, Z novimi pravili do sodobne arbitraže, *Pravna praksa*, št. 20 (2014), str. 13.

V skladu s UNCITRAL, HKIAC, SIAC in Ljubljanskimi arbitražnimi pravili za pridružitve dodatne stranke ni potrebno soglasje obstoječe stranke postopka ali dodatne stranke.⁹² ICC arbitražna pravila zahtevajo soglasje vseh strank vključno z dodatno stranko samo, če je zahteva za pridružitve dodatne stranke podana po oblikovanju arbitražnega tribunala.⁹³

SIAC in HKIAC arbitražna pravila določajo, da se zahtevo za pridružitve dodatne stranke lahko poda pred oblikovanjem arbitražnega tribunala, v takem primeru o zahtevi odloča neodvisen organ arbitražne institucije. Stranke lahko zahtevo podajo tudi po oblikovanju arbitražnega tribunala, v takem primeru o zahtevi odloči arbitražni tribunal,⁹⁴ pri čemer SIAC arbitražna pravila izrecno določajo, da zavrnitev zahteve s strani organa arbitražne institucije stranki ne onemogoča, da še enkrat vloži zahtevo za pridružitve po tem, ko je arbitražni tribunal oblikovan.⁹⁵ Po ICC arbitražnih pravilih se lahko zahtevo za pridružitve dodatne stranke poda pred ali po oblikovanju arbitražnega tribunala, v obeh primerih o zahtevi odloči organ arbitražne institucije.⁹⁶ Ljubljanska arbitražna pravila ne določajo kdaj se lahko poda zahteva za pridružitve tretje osebe, o pridružitvi pa odloča arbitražni tribunal,⁹⁷ tako da v nobenem primeru zahtevi ne bo odobreno preden bo ta oblikovan. UNCITRAL arbitražna pravila podobno ne določajo časovnih omejitev za zahtevo, o zahtevi odloča arbitražni tribunal,⁹⁸ saj gre za pravila, ki se uporabljajo v primeru *ad hoc* arbitraž, kjer ni arbitražne institucije.

Glede vpliva odobritve zahteve za pridružitve dodatne stranke na sestavo arbitražnega tribunala SIAC arbitražna pravila določajo, da lahko, če je zahteva odobrena pred oblikovanjem arbitražnega tribunala, organ arbitražne institucije razveljavi imenovanje

---

⁹² Peti odstavek 17. člena UNCITRAL arbitražnih pravil, 12. člen Ljubljanskih arbitražnih pravil, prvi odstavek 27. člena HKIAC arbitražnih pravil; prvi ter osmi odstavek 7. člena SIAC arbitražnih pravil.

⁹³ Prvi odstavek 7. člena ICC arbitražnih pravil.

⁹⁴ Prvi odstavek 27. člena HKIAC arbitražnih pravil; prvi in osmi odstavek 7. člena SIAC arbitražnih pravil.

⁹⁵ Četrty odstavek 7. člena SIAC arbitražnih pravil.

⁹⁶ Prvi odstavek 7. člena ICC arbitražnih pravil.

⁹⁷ 12. člen Ljubljanskih arbitražnih pravil.

⁹⁸ Peti odstavek 17. člena UNCITRAL arbitražnih pravil.

arbitrov, ki se je zgodilo pred odločitvijo o pridružitvi dodatne stranke.⁹⁹ Če je zahtevi odobreno po oblikovanju arbitražnega tribunala pa se šteje, da se je stranka, ki ni sodelovala pri oblikovanju arbitražnega tribunala, tej pravici odpovedala,¹⁰⁰ navedeno pa ni v skladu z zadevo *Dutco*,¹⁰¹ po kateri se lahko stranka pravici do enakopravnosti pri oblikovanju arbitražnega tribunala odpove šele po nastanku spora, ne pa tudi že vnaprej s soglašanjem z arbitražnimi pravili, ki vsebujejo takšno določbo. Po Ljubljanskih arbitražnih pravilih o zahtevi za pridružitev dodatne stranke odloča arbitražni tribunal, ki sta ga oblikovali obstoječi stranki postopka, dodatna stranka nima možnosti vplivanja na oblikovanje arbitražnega tribunala, zopet gre za nasprotovanje zadevi *Dutco*, če se stranka pravici do vpliva na oblikovanje arbitražnega tribunala ne odpove po nastanku spora. Arbitražni tribunali naj bi bili zato v praksi zelo zadržani do odobritev pridružitve dodatne stranke, kadar bi ta ugovarjala, da ni imela enake možnosti sodelovati pri oblikovanju arbitražnega tribunala.¹⁰² HKIAC arbitražna pravila določajo, da v primeru, ko se dodatna stranka pridruži postopku pred oblikovanjem arbitražnega tribunala, lahko arbitražna institucija razveljavi do tedaj imenovane arbitre in sama imenuje arbitre. Šteje se, da so se vse stranke v takšnem primeru odpovedale pravici do oblikovanja arbitražnega tribunala.¹⁰³ V primeru zahteve za pridružitev dodatne stranke po oblikovanju arbitražnega tribunala HKIAC arbitražna pravila ne vsebujejo določb o možnosti razveljavitve imenovanj, odločal bo torej arbitražni tribunal na oblikovanje katerega dodatna stranka ni imela vpliva, kar je v nasprotju z zadevo *Dutco*. ICC arbitražna pravila določajo, da v primeru pridružitve dodatne stranke pred oblikovanjem arbitražnega tribunala, dodatna stranka skupaj imenuje arbitra z stranko kateri se je pridružila. Po oblikovanju arbitražnega tribunala je pridružitev dodatne stranke mogoča samo s soglasjem vseh strank, v takem primeru se šteje, da se je dodatna stranka s soglasjem za sodelovanje v postopku odpovedala pravici do vpliva na oblikovanje arbitražnega tribunala. Odpoved z vidika zadeve *Dutco* ni sporna, ker se zgodi po nastanku spora.

---

⁹⁹ Šesti odstavek 7. člena SIAC arbitražnih pravil.

¹⁰⁰ Dvanajsti odstavek 7. člena SIAC arbitražnih pravil.

¹⁰¹ Glej str. 23.

¹⁰² Lahne Nejc, Rižnik Peter, Z novimi pravili do sodobne arbitraže, *Pravna praksa*, št. 20 (2014), str. 13

¹⁰³ Dvanajsti in trinajsti odstavek 27. Člena HKIAC arbitražnih pravil.

9.3.2. Združitev postopkov

Zahtevo za združitev arbitražnih postopkov po ICC, SIAC, HKIAC in Ljubljanskih arbitražnih pravilih lahko poda katerakoli stranka.¹⁰⁴ UNCITRAL arbitražna pravila ne vsebujejo določb o združitvi arbitražnih postopkov, delovna skupina je pri pripravi pravil razmišljala o vključitvi določb, ki bi dovoljevale združitev vendar na koncu teh določb niso vključili zaradi dvomov o izvedljivosti, saj se UNCITRAL arbitražna pravila uporabljajo za *ad hoc* arbitražne postopke, ki jih ne nadzoruje arbitražna institucija.¹⁰⁵

Po vseh arbitražnih pravilih se lahko združi le arbitražne postopke, ki potekajo pod istimi arbitražnimi pravili. Po ICC, SIAC, HKIAC in Ljubljanskih arbitražnih pravilih je mogoče združiti arbitražne postopke, ki ne potekajo med istimi strankami, če so zato izpolnjeni kriteriji, pri čemer je po ICC in Ljubljanskih arbitražnih pravilih arbitražne postopke, ki ne potekajo med istimi strankami mogoče združiti samo, če stranke s tem soglašajo ali če so vsi zahtevki iz postopkov zajeti z istim arbitražnim sporazumom.¹⁰⁶

Nobena od pravil ne določajo, da je soglasje vseh strank edina možna podlaga za združitev postopkov, podlage za združitev so še to, da zahtevki izvirajo iz istega arbitražnega sporazuma, da potekajo med istimi strankami, da so vsi zahtevki zajeti z istim arbitražnim sporazumoma, da gre za skladne arbitražne sporazume, da se v postopkih pojavljajo skupna pravna in dejanska vprašanja itd. Kriteriji se razlikujejo med arbitražnimi pravili. Kriterij »skladnosti« arbitražnih sporazumov je vsebovan v ICC, SIAC, HKIAC in Ljubljanskih arbitražnih pravilih. Skladni ne morejo biti arbitražni sporazumi, ki določajo različen sedež arbitraže, jezik arbitraže, mehanizem za imenovanje arbitrov, različno število arbitrov in različne kvalifikacije za arbitre.¹⁰⁷

---

¹⁰⁴ 10. člen ICC arbitražnih pravil, prvi in sedmi odstavek 8. člena SIAC arbitražnih pravil, prvi odstavek 28. člena HKIAC arbitražnih pravil; prvi odstavek 11. člena Ljubljanskih arbitražnih pravil.

¹⁰⁵ Smith G., Comparative Analysis of Joinder and Consolidation Provisions Under Leading Arbitral Rules, *Journal of International Arbitration* (2018), str. 188.

¹⁰⁶ 10. člen ICC arbitražnih pravil, prvi in sedmi odstavek 8. člena SIAC arbitražnih pravil, prvi odstavek 28. člena HKIAC arbitražnih pravil; prvi odstavek 11. člena Ljubljanskih arbitražnih pravil.

¹⁰⁷ Smith G., Comparative Analysis of Joinder and Consolidation Provisions Under Leading Arbitral Rules, *Journal of International Arbitration* (2018), str. 198.

Obravnavana arbitražna pravila ne določajo časovne omejitve za podajo zahteve za združitev arbitražnih postopkov, je pa združitev postopkov, če jo stranka zahteva v kasnejših fazah manj verjetna. V ICC in Ljubljanskih arbitražnih pravilih je določeno, da mora arbitražna institucija pri odločanju o združitvi postopkov upoštevati, ali je bil v več kot enem postopku že imenovan kak arbirer, in če je bil imenovan, ali so bili imenovani isti ali različni arbitri.¹⁰⁸

ICC, HKIAC in Ljubljanska arbitražna pravila določajo, da o zahtevi za združitev postopkov odloči organ arbitražne institucije. Po SIAC arbitražnih pravilih je organ arbitražne institucije pristojen za odločitev o združitvi postopkov samo dokler ni v kateri od arbitraž oblikovan arbitražni tribunal, po oblikovanju je za odločitev o zahtevi za združitev pristojen arbitražni tribunal.¹⁰⁹ Pri čemer SIAC arbitražna pravila izrecno določajo, da odločitev organa arbitražne institucije o zahtevku za združitev postopkov ne odvzema arbitražnemu tribunalu pristojnosti, da odloči o svoji pristojnosti glede združenega postopka.¹¹⁰ Podobno mora veljati tudi za ostala arbitražna pravila. Po SIAC arbitražnih pravilih tudi zavrnitev zahtevka za združitev postopkov s strani organa arbitražne institucije stranki ne odvzema možnosti, da še enkrat zahteva združitev postopkov po tem, ko je arbitražni tribunal oblikovan.¹¹¹

Po vseh obravnavanih arbitražnih pravilih se arbitraže združi v tisto arbitražo, ki se je začela prva, razen če posebne okoliščine ali sporazum strank narekujejo drugače.¹¹² Po SIAC in HKIAC arbitražnih pravilih lahko arbitražna institucije razveljavi imenovanje arbitrov in sama določi arbitražni tribunal, ki bo odločal v združenem postopku.¹¹³ Po ICC in Ljubljanskih arbitražnih pravilih je v skladu z načelom enakopravnosti strank pri oblikovanju arbitražnega tribunala, združitev postopkov, v katerih so bili imenovani različni arbitri, lahko

---

¹⁰⁸ Drugi odstavek 10. člena ICC arbitražnih pravil; drugi odstavek 11. člena Ljubljanskih arbitražnih pravil.

¹⁰⁹ Sedmi odstavek 8. člena SIAC arbitražnih pravil.

¹¹⁰ Četrti odstavek 8. člena SIAC arbitražnih pravil.

¹¹¹ Prav tam.

¹¹² Tretji odstavek 10. člena ICC arbitražnih pravil; peti odstavek 8. člena SIAC arbitražnih pravil, šesti odstavek 28. Člena HKIAC arbitražnih pravil in tretji odstavek 11. člena Ljubljanskih arbitražnih pravil.

¹¹³ Deseti odstavek 8. člena SIAC arbitražnih pravil in osmi odstavek 28. člena HKIAC arbitražnih pravil.

uspešna le, če stranke soglašajo s tem, da bo združen postopek potekal pred enotno oblikovanim arbitražnim tribunalom, in s sestavo tega tribunala.¹¹⁴

10. KOLEKTIVNE TOŽBE V ARBITRAŽI

Kolektivna tožba je tožba, ki omogoča, da eden ali več tožnikov v korist večje skupine oseb uveljavljajo zahtevek proti tožencu. Kolektivne tožbe so značilne predvsem za ZDA, ampak se pojavljajo tudi v drugih pravnih sistemih. V slovenskem pravu se je možnost kolektivnih tožb pojavila z ZKoliT, ki se je pričel uporabljati leta 2018. ZKoliT uvaja možnost kolektivne odškodninske tožbe, na področjih kjer najpogosteje prihaja do množičnega oškodovanja.¹¹⁵

Na prvi pogled se zdi, da je koncept kolektivne tožbe povsem nezdružljiv z arbitražo, ne predstavljamo si kako je lahko kolektivna tožba združljiva z glavnimi načeli arbitraže kot sta načelo avtonomije strank ter načelo tajnosti in zaupnosti. Vendar so kljub temu kolektivne tožbe našle svojo pot v arbitražo.¹¹⁶ Kolektivne tožbe v arbitraži so pričakovano prva dopustila sodišča ZDA. S precedenčno sodbo v zadevi *Green Tree Financial Corp v. Bazzle*¹¹⁷ iz leta 2003 je Vrhovno sodišče ZDA odprlo pot kolektivnim tožbam v arbitraži. Zadeva se je nanašala na posojilodajalca, ki je sklenil večje število standardiziranih posojilnih pogodb za obnovo doma s posojilojemalci. Posojilne pogodbe so vsebovale arbitražni sporazum, ki je določal, da stranki soglasno imenujeta arbitra posameznika, ki bo odločal v sporu. Zaradi slabih praks posojilodajalca je bilo pred sodišče vloženi več tožb, sodišča so tožbe zavrgla in stranke napotila na arbitražo. Začelo se je več arbitražnih postopkov, v vseh je bil imenovan isti arbiter posameznik, ki se je odločil, da bo vse postopke združil in jih obravnaval kot kolektivno tožbo. Izdal je kolektivno sodbo v korist posojilojemalcev. Posojilodajalec je vložil pritožbo, v kateri je zatrjeval, da arbitražni sporazum ne omogoča oziroma prepoveduje kolektivno tožbo. Vrhovno sodišče Južne

---

¹¹⁴ Smith G., Comparative Analysis of Joinder and Consolidation Provisions Under Leading Arbitral Rules, *Journal of International Arbitration* (2018), str. 199; Lahne Nejc, Rižnik Peter, Z novimi pravili do sodobne arbitraže, *Pravna praksa*, št. 20 (2014), str. 13.

¹¹⁵ 2. člen ZkoliT.

¹¹⁶ Blackaby N., Partasides C., Redfern A., Hunter, M.: *Redfern and Hunter on International Arbitration* (2015), str. 154, odst. 2.198.

¹¹⁷ *Green Tree Financial Corp. v. Bazzle*, 02-634, U.S. Supreme Court, 23 junij 2003.

Karoline je ugotovilo, da niti arbitražni sporazum niti Zvezni zakon o arbitraži ne vsebujeta določb, ki bi onemogočale kolektivno tožbo v arbitraži. Stališče je potrdilo tudi Vrhovno sodišče ZDA. Odgovor podjetji na sodbo v zadevi *Green Tree Financial Corp v. Bazzle* je bil takojšen. Podjetja so eno za drugim v svoje standardizirane arbitražne sporazume začela dodajati določbo, ki izrecno prepoveduje možnost kolektivne tožbe v arbitraži.

Leta 2010 je Vrhovno sodišče ZDA svoje stališče omililo v zadevi *Stolt-Nielsen S.A. et al. v. AdnimalFeeds International Corp.*¹¹⁸ in odločilo, da arbitraža ne more obravnavati kolektivnih zahtevkov, če so se stranke v arbitražnem sporazumu dogovorile zgolj za razreševanje posameznih zahtevkov pred arbitražo. Vrhovno sodišče ZDA je ugotovilo, da kolektivna tožba naravo arbitraže spremeni do te mere, da ni mogoče sprejeti domneve, da so se stranke z njo strinjale zgolj na podlagi običajnega arbitražnega sporazuma, ki določa, da bodo stranke medsebojne spore reševale pred arbitražo. Tudi v zadnji sodbi na področju iz leta 2019 v zadevi *Lamps Plus, Inc. v. Varela*¹¹⁹ je Vrhovno sodišče ZDA še jasneje zapisalo, da so kolektivne tožbe v arbitraži mogoče zgolj kadar so se stranke o tem izrecno dogovorile v arbitražnem sporazumu.

Ali bi kolektivne tožbe v arbitraži lahko našle svojo pot tudi v Sloveniji? ZArbit ne vsebuje določb, ki bi jih prepovedovale. Vendar lahko predpostavljamo, da bi jih slovenska sodišča dopustila samo v primeru, ko bi obstajal izrecen sporazum vseh strank. Vsekakor bi veljal "sistem vključitve" v smislu ZKoIT po katerem kolektivna sodba velja samo za osebe oziroma oškodovance, ki so se vključili v kolektivno tožbo. Zanimivo je tudi vprašanje, ali bi se lahko v kolektivno tožbo po ZKoIT vključile osebe, ki imajo s tožencem sklenjen arbitražni sporazum, ki zajema, zahtevek, ki se obravnava v kolektivni tožbi? V drugem odstavku 7. člena ZKoIT je določeno, da se, če je vložena kolektivna odškodninska tožba, postopki, začeti s samostojnimi tožbami glede istega primera množičnega oškodovanja, prekinejo. Določba se nanaša zgolj na sodne postopke. Na arbitražni postopek ne bi smela imeti vpliva in verjetno bi morala takšna oseba svoj zahtevek uveljavljati v arbitražnem postopku.

---

¹¹⁸ *Stolt-Nielsen S.A. et al. v. Animalfeeds International Corp.*, 08-1190, US. Supreme Court, 27 april 2010.

¹¹⁹ *Lamps Plus, Inc., et al. v. Varela*, 17-988, U.S. Supreme Court, 24 april 2019.

11. ZAKLJUČEK

Arbitraža je široko sprejeta in uporabljena kot alternativa sodnim postopkom, kljub temu na določenih področjih še vedno zaostaja za sodnimi postopki, eno od takšnih področji so tudi večstranski postopki, v katerih se v arbitraži odpira veliko vprašanj. Ker so pravni posli vse pogosteje večstranski se more arbitraža čim prej prilagoditi večstranskim postopkom in tako ostati konkurenčna napram sodnim postopkom. Trend vse večjega števila večstranskih postopkov so zaznale tudi vodilne arbitražne institucije, ki so svoja arbitražna pravila v zadnjih letih prilagodile večstranskim postopkom.

Glava ovira večstranskim arbitražnim postopkom še naprej ostaja načelo konsenzualnosti arbitraže, če vse stranke večstranskega posla niso podpisale (istega) arbitražnega sporazuma, arbitražni tribunal zanje nima pristojnosti. Čeprav so spori povezani ima vsak drug forum, zato združevanje ni mogoče. Pri reševanju te težave lahko največ naredijo stranke same in v primerih, ko je že vnaprej znano, da bo v sporu lahko potrebno sodelovanje več oseb poskrbijo, da za vse velja isti forum. Sicer pa se težavo lahko reši tudi s (široko) interpretacijo arbitražnih sporazumov in razširitvijo učinka arbitražnega sporazuma na tretje osebe, pri čemer je potrebno paziti, da le ti nista preširoki, saj lahko sicer pomenita kršitev načela avtonomije strank in pravice do sodnega varstva. Pomembno vlogo za možnost večstranske arbitraže ima tudi izbira arbitražnih pravil.

Pri oblikovanju arbitražnega tribunala v večstranskih arbitražnih postopkih je potrebno paziti, da imajo vse stranke enako možnost vplivati na oblikovanje arbitražnega tribunala. Vnaprejšnja odpoved pravici do vplivanja na oblikovanje arbitražnega tribunala ni veljavna, razen če se tej pravici odpovedo vse stranke. Sicer gre za kršitev načela enakopravnosti strank, kar je lahko razlog za razveljavitev arbitražne odločbe ali zavrnitev priznanja in izvršitve arbitražne odločbe. Pri večstranski arbitraži je potrebno paziti tudi na spoštovanje načela tajnosti in zaupnosti, ki sicer ne predstavlja ovire za združitev arbitraž ali priključitev tretjih oseb v postopek, vendar je potrebno paziti na pričakovanje zaupnosti strank in po potrebi določenim strankam omejiti dostop do določenih informacij.

12. VIRI IN LITERATURA

12.1. Monografije

1. Blackaby N., Partasides C., Redfern A., Hunter, M.: Redfern and Hunter on International Arbitration (6th edition), Oxford University Press, 2015
2. Born, G.: International Commercial Arbitration (2nd edition), Kluwer Law International, 2014
3. Ude L.: Arbitražno pravo, GV Založba, 2004
4. Ude L.: Civilno procesno pravo, 2. natis, Uradni list, 2017

12.2. Članki in strokovna literatura

1. Chiu J.C., Consolidation of Arbitral Proceeding and International Arbitration, Journal of International Arbitration, Kluwer Law International, Volume 7, Issue 2, 1990, str. 53 - 76
2. Choi D., Joinder in international commercial arbitration, Arbitration International, 35, Oxford University Press, 2019, str. 29 - 55
3. Keechang K., Mitchenson J., Voluntary Third-Party Intervention in International Arbitration for Construction Disputes: A Contextual Approach to Jurisdictional Issues, Journal of International Arbitration 30, no. 4, 2013, str. 407–430
4. Lahne N., Rižnik P., Z novimi pravili do sodobne arbitraže, Pravna praksa, št. 20, 2014
5. Smith G., Comparative Analysis of Joinder and Consolidation Provisions Under Leading Arbitral Rules, Journal of International Arbitration, Kluwer Law International, Volume 35, Issue 2, 2018, str. 173 – 202
6. Strong S.I., Intervention and Joinder As of Right in International Arbitration: An Infringement of Individual Contract Rights or A Proper Equitable Measure?, 31 Vand. J. Transnat'l L. 915, 1998
7. van den Berg A.J., New York Convention of 1958, Consolidated commentary cases reported in vol. XV. - XVI, Yearbook Commercial Arbitration, 1991, str. 454
8. Wedam Lukić D., Pristojnost arbitraže, Podjetje in delo, št. 3, 1994, str. 240-250

12.3. Pravni viri

1. Arbitražna pravila Stalne arbitraže pri Gospodarski zbornici Slovenije 2014
2. HKIAC Administrated Arbitration Rules 2018
3. ICC Rules of Arbitration 2017
4. Obligacijski zakonik
5. SIAC Rules 2016,
6. UNCITRAL Arbitration Rules 2013
7. United Nations Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards
8. Ustava Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91-I, 42/97)
9. Zakon o arbitraži (Uradni list RS, št. 45/08)
10. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 65/09)
11. Zakon o kolektivnih tožbah (Uradni list RS, št. 55/17)
12. Zakon o obligacijskih razmerjih (Uradni list SFRJ, št. 29/78, 39/85, 45/89)
13. Zakon o pravnem postopku (Uradni list RS, št. 73/07)

12.4. Slovenska sodna praksa

1. Višje sodišče v Ljubljani, sklep I Cpg 1859/2014 z dne 7.1.2015
2. Višje sodišče v Ljubljani, sklep I Cpg 994/2010 z dne 25.11.2010
3. Višje sodišče v Ljubljani, sklep II Cp 59/2010 z dne 5.2.2010
4. Višje sodišče v Ljubljani, sklep II Cpg 266/2010 z dne 11.5.2010
5. Višje sodišče v Ljubljani, sodba I Cpg 430/2014 z dne 15.5.2014
6. Višje sodišče v Ljubljani, sodba in sklep II Cpg 205/2010 z dne 8.4.2010
7. Vrhovno sodišče Republike Slovenije, sklep Cpg 5/2018 z dne 28.8.2018
8. Vrhovno sodišče Republike Slovenije, sklep in sodba II Ips 24/2019 z dne 9.1.2020
9. Vrhovno sodišče Republike Slovenije, sodba II Ips 315/2000 z dne 10.1.2000
10. Vrhovno sodišče Republike Slovenije, sodba in sklep II Ips 73/2018 z dne 7.9.2018
11. Ustavno sodišče Republike Slovenije, odločba Up-3760/07-15 z dne 26.3.2009

12.5. Tuja sodna praksa

1. Compania Espanola de Petroleos, SA v. Nereus Shipping, US Court of Appeals for the Second Circuit, 12 december 1975
2. Government of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland v. Boeing Company, US Court of Appeals for the Second Circuit, 29 junij 1993
3. Green Tree Financial Corp. v. Bazzle, 02-634, U.S. Supreme Court, 23 junij 2003
4. Lamps Plus, Inc., et al. v. Varela, 17-988, U.S. Supreme Court, 24 april 2019
5. Sociétés BKMI et Siemens v. Société Dutco, Cour de cassation, 7 januar 1992
6. Stolt-Nielsen S.A. et al. v. Animalfeeds International Corp., 08-1190, US. Supreme Court, 27 april 2010

12.6. Arbitražne odločbe

1. Dow Chemical v. Isover-Saint-Globain, ICC Interim Award No. 4131, 23 september 1982
2. Universal Pictures v. Inex Film and Interexport, Paris CA, 16 marec 1978, Rev. Arb. (1978), str. 501 in naslednje

12.7. Spletni viri

1. CIArb, Practice Guideline 15: Guidelines for Arbitrators on how to approach issues relating to Multi-Party Arbitrations, URL: <https://www.ciarb.org/media/4220/2011-multi-party-arbitrations.pdf>
2. Multi-Party Arbitrations – A Practical Guide, URL: <https://globalarbitrationnews.com/multi-party-arbitrations-a-practical-guide-20150928/#>

12.8. Drugi viri

1. International Bar Association Council, IBA Guidelines for Drafting International Arbitration Clauses, 7 oktober 2010